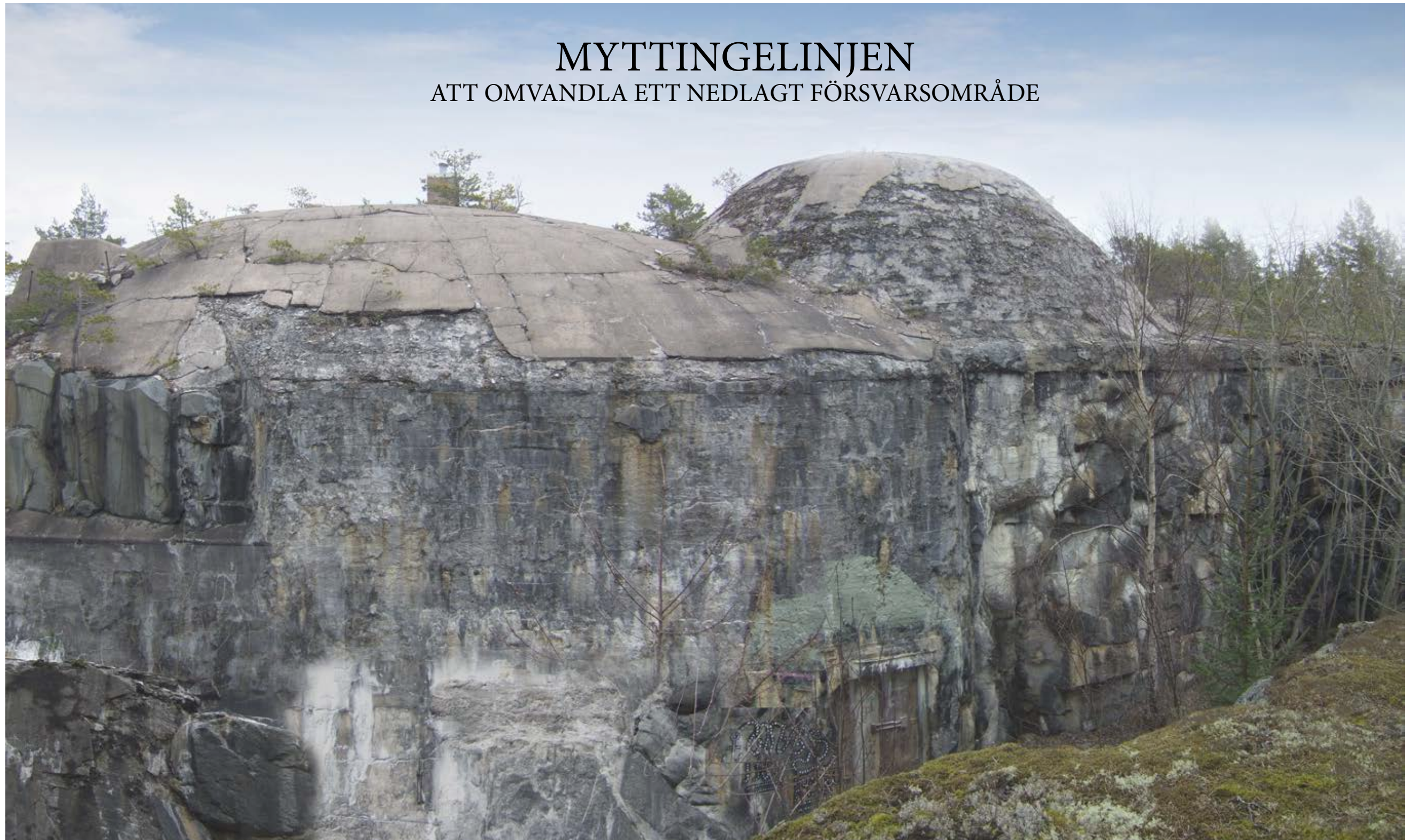

MYTTINGELINJEN

ATT OMVANDLA ETT NEDLAGT FÖRSVARSMRÅDE

Jonas Åkerström
Avdelningen för landskapsarkitektur
Examensarbete vid landskapsarkitektprogrammet, Uppsala 2015

Sveriges lantbruksuniversitet
Fakulteten för naturresurser och jordbruksvetenskap
Institutionen för stad och land, avdelningen för landskapsarkitektur, Uppsala
Examensarbete för yrkesexamen på landskapsarkitekturprogrammet
EX0504 Självtändigt arbete i landskapsarkitektur, 30 hp
Nivå: Avancerad A2E
© 2015 Jonas Åkerström e-post: jonasakerstrom@hotmail.com
Titel på svenska: Myttingelinjen - att omvandla ett nedlagt försvarsområde
Title in English: Myttingelinjen - transforming a disused fortification
Handledare: Petter Åkerblom, institutionen för stad och land
Examinator: Ulla Berglund, institutionen för stad och land
Biträdande examinator: Gunilla Lindholm, institutionen för stad och land
Fotografier och illustrationer: Jonas Åkerström om inget annat anges. Övriga bilder i
examensarbetet publiceras med tillstånd från upphovsrättsinnehavaren.
Originalformat: A3
Nyckelord: landskapsarkitektur, Värmdö, försvarsanläggningar, ruiner, omgestaltning
Key words: Landscape architecture, fortifications, redevelopment, recreation area, ruins
Online publication of this work: <http://epsilon.slu.se>

FÖRORD

I skogen och i skärgården kan en ibland stöta på väl undangömda skjul eller betongkonstruktioner som knappt syns innan de står mitt framför ögonen. Stenar som inte är stenar, murar som inte har någon tillhörande gård och klippskrevor förstärkta med betong. Resterna av Sveriges försvar från förra seklet ligger gömda och kamouflerade i landskapet och jag har länge varit fascinerad av dessa försök att gömma undan byggnader i till synes obebyggda landskap.

Mina farföräldrar bodde i Oxelösund och vi besökte ofta ett kustområde som kallades Femörehuvud där diverse kanontorn fortfarande pekar ut mot Östersjön. Femörehuvud är ett välbevarat exempel då det gjorts om till museum och landskapet forten är placerade i är ett naturreservat sedan 2007. Emellertid består många rester av Sveriges gamla försvarsutbyggnad av förfallna plåtskjul, trasiga murar och underliga betongformer täckta med mossor. Det är ovanligt att dessa typer av försvarsanläggningar har fått någon ny funktion sedan deras ursprungliga syfte upphört, kanske av naturliga skäl eftersom de är ganska svåra att hitta och besvärliga att nå och dessutom har de ansetts vara försvarshemligheter tills för ganska nyligen. Medan äldre militära anläggningar, till exempel slott och borgar från början av 1800-talet och bakåt ses som kulturskatter och historiskt bevarandevärda är konstruktionerna från 1900-talet ofta förbisedda (Strömberg 2009, S 13).

Med tanke på de enorma kostnader som det måste ha medfört att bygga ut försvaret under 1900-talet är det synd att plombera anläggningarna och lämna dem vind för våg istället för att använda deras unika arkitektur. Jag vill i detta examensarbete undersöka möjligheterna att använda dessa anläggningar som delar i ett rekreativt område med olika upplevelser.

SUMMARY IN ENGLISH

INTRODUCTION

The purpose of this thesis is to examine how disused military fortifications can be used as recreation areas. The area chosen for this examination is Myttingelinjen located at Värmdö in the archipelago of Stockholm. The result of this examination is realized in a general redevelopment plan and program for the entire fortification Myttingelinjen and more detailed designs for the seven component batteries.

The military strategies favored today have rendered obsolete most of the Swedish fortifications built during the early 1900s. While many old castles and the like from earlier days have been granted protection because of historical relevance, the bunkers and forts from the 1900's are usually left to fall apart. Considering the enormous cost of construction of all these fortifications all over Sweden, I think it would be a waste to just leave them unused. The question that I wanted an answer to was: How can a disused military area be activated by receiving a new function as a recreation area? The thesis was also meant to be used as an inspiration for other landscape architects and governing bodies concerned with these types of ruins.

METHODS

The first step was a pre-study to find a suitable location for my project, for that I used two military guide books which presented me with Myttingelinjen. Since the goal of this thesis was a redevelopment plan and a closer look at the seven batteries, I used the method of separate SWOT analyses based on individual on-site inventories which were then used as a basis for battery-specific programs. As for the area as a whole, the same method was used but on a broader scale with less detail. The development of the programs and the plans focused on highlighting the strength of the batteries and downplaying the weaknesses. The plans were created in Adobe Illustrator and Adobe Photoshop while the perspectives were hand-drawn.

RESULTS

The overall redevelopment of the area focused on creating a variety of experiences with easy access between the batteries. Care was taken to ensure that places that focused on meditation were represented as well as places that focused on physical activity. Each battery was redeveloped in such a way that its' strengths were pronounced and enhanced while its' weaknesses were lessened.

Battery 1 was designed as a place for rest and to fully experience the landscape of the archipelago. Small changes were made, addition of benches, clearing of the walkways and the clearing of a corridor in the forest to expose a view towards the ocean.

Battery 2 focused on a present concrete structure vaguely resembling an amphitheater. As with battery 1, benches were added and some trees were cleared but this time to emphasize the amphitheater that were to be used as a scene for whatever performers interested.

Battery 3 was designed to be a meditation area. The landscape was the focus and all the alterations made were aimed at pronouncing the landscape.

Battery 4 and 5 focused on physical activity. Battery 4 was designed to encourage usage of skateboard and opportunities for wall climbing were present in both batteries.

Battery 6 focused, like battery 3, on the landscape but on a much smaller scale. The addition of a bridge and safety railings were rather small and battery 6 was the most serene place in the recreation area.

Battery 7 was designed to focus on playfulness. A bridge was connected to the observation cupola and wooden playground equipment was placed in a welcoming setting.

DISCUSSION

A problem with a thesis like this is that there are practically no reference projects so I had to look for redevelopment of industrial areas to even come close to a reference object. The main concern when designing, however, was safety. The military areas were not meant to be traversed by non-military personnel and there were large cliffs and various barbed wire-clad fences in the area which could easily injure a visitor. My response were to use railings and remove barbed wire and sanitize the place but an area such as this could not be made a hundred percent safe.

The question I wanted to answer was: How can a disused military area be activated by receiving a new function as a recreation area? I think the way I have designed the different batteries could attract a variety of people so if this project were ever to be realized, it would be one of many answers to the question. Since the thesis was to work as inspiration and will probably never be built, I did not take in to account such factors as economy and the locals' concerns. In retrospect, I would have made an effort to ask around the local population to see whether or not such a project would render any interest at all. As for the designs of the batteries, I tried to keep much of the original structures in order to make a spectator see the qualities of the primary design in order to serve as inspiration for other projects that focus on redevelopment of disused landscapes.

INNEHÅLL

Förord	3	DEL III - REKREATIONSOMRÅDET	
Summary in English	4	Förklaring av program	30
Innehåll	5	Övergripande program	30
		Programkarta	30
DEL I - INTRODUKTION, METOD			
Introduktion	7	DEL IV - REKREATIONSOMRÅDET	
Bakgrund, problemrymd	7	- BATTERIERNA	
Syfte och mål	7	Batteri 1 ‘Kustbatteriet’	32-33
Frågeställning	7	Batteri 2 ‘Teaterskansen’	34-35
Avgränsning	7	Batteri 3 ‘Meditationsfortet’	36-37
Målgrupp	7	Batteri 4 ‘Skateskansen’	38-39
Ordlista och förklaringar	7	Batteri 5 ‘Aktivitetsfortet’	40-41
		Batteri 6 ‘Skanstjärnen’	42-43
Metod		Batteri 7 ‘Lekbunkern’	44-45
Valet av plats	8	DEL V - DISKUSSION	
Inventering	8	Allmän diskussion	47
Analys	8	Diskussion - metod	47
Program	8	Diskussion - resultat	47
		Slutord	47
DEL II - PLATSEN IDAG		DEL VI - REFERENSER	
Historia	10	Referenser	49
Platsbeskrivning, inventering	11		
Analys	12		
Beskrivning av batterityper	13		
Inventering, analys			
Batteri 1	14-15		
Batteri 2	16-17		
Batteri 3	18-19		
Batteri 4	20-21		
Batteri 5	22-23		
Batteri 6	24-25		
Batteri 7	26-27		
Sammanfattande analys	28		

DEL I:

INTRODUKTION, METOD

PRESENTATION AV BAKGRUND OCH PROBLEMRYMD, SYFTE, FRÅGESTÄLLNING, AVGRÄSNINGAR
OCH MÅLGRUPP. SAMT ORDLISTA.

BESKRIVNING AV METOD FÖR VAL AV PLATS, LITTERATURSTUDIE, PLATSBESÖK, ANALYS OCH
PROGRAM.

INTRODUKTION

BAKGRUND, PROBLEMRYMD

Dagens militära strategier främjar snabba insatser med flygattacker och de gamla fasta försvarsanläggningarnas funktion är numera överflödigt. Få av dessa gamla fort och bunkrar har emellertid rivits och de flesta står kvar i landskapet och förfaller till ingen nytta. Det skulle kunna sägas att denna typ av arkitektur är en slags syntes av natur och konstruktion, byggnadernas funktion är i hög grad beroende av topografi och omgivning samtidigt som de ska sticka ut så lite som möjligt för att undgå upptäckt. Detta har resulterat i en mycket speciell typ av estetik och kan göra eventuell rivning till en rent ekonomisk fråga. Det är antagligen mycket billigare att plombera byggnaderna än att helt riva dem med tanke på att de är förstärkta för att motstå kanoneld.

Frågan är hur vi ska förhålla oss till moderna ruiner, som inte anses bevarandevärda i en historisk kontext men som tillåts stå kvar i landskapet. En annan typ av spår från en svunnen period som haft stor inverkan på landskapsbilden är industriområden, dessa har på senare år ansetts ha unika kvaliteter och till exempel svenska industriminneföreningen ”...har sedan starten 1989 arbetat för att främja intresset för industrihistoria och industriminnesvård.” (Svenska industriminneföreningen 2015).

I Sverige är det dock än så länge ganska ovanligt att industriområden omvandlas till parker för rekreation. Praxis är snarare att platsen får en museal funktion med uppgift att upplysa besökarna om hur platsen historiskt sett fungerat. Att på så sätt konservera en plats är naturligtvis bra om en eftersträvar att enbart upplysa och bevara tidsandan, men jag tror att det också kan vara en nackdel. Platsen kommer förlora förmåga att användas till annat än just historiskt museum. Subtexten i ett sådant museum är ju fokus på det förflutna och sannolikheten att återanvända platsen till något annat kommer då minska. Martin Anderssons examensarbete Industriparken i bergslagen, visionära gestaltningsförslag vid fyra gruvor (2013) gör ett försök att bevara ett industrilandskap och samtidigt tillgängliggöra det för allmänheten.

Internationellt sett finns det dock exempel på industrimiljöer som omvandlats till rekreativa miljöer för allmänheten. Landschaftspark Duisburg Nord i Ruhrområdet i Tyskland är en storskalig landskapspark där Peter Latz med partners har förändrat funktionen ett industriområde utan att förändra ruinerna nämnvärt. Ett annat exempel är Westerpark i Amsterdam, Nederländerna. En redan existerande park har sammanlänkats med ett utjämt gasfabriksområde och de industriella byggnaderna har blivit en del av ett nästan avantgardistiskt besöksområde. Dessa exempel visar att det finns övergivna platser som fått ny betydelse med fokus på allmänhetens fritid men genom sina gamla strukturer pekar på sin tidigare funktion.

Vad gäller försvarsanläggningar finns det inga eller mycket få platser som getts ett nytt liv på ett sätt som inte direkt pekar på dess forna användning. Exempel på anläggningar som fått nya funktioner är Bodens och Hemsö fästningar som används som museum i dagens läge men dessa hör till undantagen och temat på anläggningarna är fortfarande uteslutande militärt vilket innebär att den typiska besökaren är någon som redan är intresserad av militärhistoria. Det finns eldsjälar som besöker gamla bunkrar och fort vilket bevisas av att det finns en mängd tidsskrifter och hemsidor dedikerade till dessa platser, men det allmänna intresset är fortfarande lågt.

Det huvudsakliga problemet är alltså att det finns en mängd platser utan funktion som bekostats med skattemedel men som relativt få är intresserade av att besöka. Dessutom har naturområden kring dessa anläggningar ofta en unik karaktär eftersom de undgått exploatering av privata intressen.

SYFTE OCH MÅL

Jag vill med detta examensarbete visa att det finns möjligheter att utnyttja nedlagda försvarsanläggningar från 1900-talet för att skapa platser som är attraktiva för allmänheten. Detta visas genom ett översiktligt strukturförslag av en rekreationsanläggning som bygger på de befintliga artefakter och strukturer som finns i projektområdet. Jag vill med detta peka på att det finns kvaliteter med dessa områden som lämnats att förfalla och därmed väcka idéer för hur dessa kan användas.

FRÅGESTÄLLNING

Hur kan ett nedlagt försvarsområde tillvaratas och aktiveras genom att ges en ny funktion som rekreationsanläggning?

AVGRÄNSNING

Det resultat jag syftar till är ett förslag på en översiktlig programkarta över projektområdet samt mer detaljerade strukturplaner över batterierna (se ordlista) inom området. Jag har avgränsat arbetet geografiskt till en försvarsanläggning längs östersjökusten i närheten av Uppland, eftersom det förenklar upprepade platsbesök.

MÅLGRUPP

Andra landskapsarkitekter och exploatörer. Arbetet ska väcka idéer och fungera som inspiration. Det kan även vara av intresse för kommuner som rymmer försvarsanläggningar inom sina gränser.

ORDLISTA OCH FÖRKLARINGAR

Artilleri: Tunga skjutvapen, till exempel kanoner eller stora kulsprutor.

Batteri: En eldställning, en plats där vapen ställts upp och avfyras mot samma mål. I detta fall fasta batterier, dvs konstruerade som byggnader.

Bröstvärn: En mur eller del av en mur i brösthöjd. I detta examensarbete avses alltid gjutna bröstvärn.

Fort: En typ av befästning. I detta sammanhang avses en anläggning omgiven av torrgravar (se nedan).

Försvarsanläggning: I detta sammanhang innebär ordet ett geografiskt avgränsat område med ett specifikt strategiskt uppdrag.

Genius loci: ‘Platsens själ’, det som gör en specifik plats unik.

Infanteri: Truppslag, soldater som strider till fots.

Redutt: En liten befästning, slutet på alla sidor. Ofta kvadratisk.

Skans/Infanteriskans: En fast punkt i en befästning, en infanteriskans är i detta fall en punkt längs en mur tänkt att nedkämpa fientligt infanteri.

SWOT-analys: En analysmetod som listar styrkor (strengths), svagheter (weaknesses), möjligheter (opportunities) och hot (threats) på objektet för analysen.

Torrgrav: Kan jämföras med en vallgrav utan vatten, fiender i graven kan beskutas från så kallade flankgallerier, öppningar i gravens mur.

METOD

VALET AV PLATS

För att välja plats konsulterade jag två böcker, *Vaxholmslinjen* (Hansson & Lövegård 2013) och *Militär utflykt!* (Högborg & Ohlsson 2006) men innan platsen valdes behövde jag ett antal kriterier. Jag beslöt redan i idéskedet att platsen jag arbetade med skulle ligga i närheten av Uppsala eftersom det möjliggjorde upprepade besök. Dessutom har Sveriges försvar fokuserat mycket på Stockholms skärgård vilket medför att det finns en stor mängd anläggningar i huvudstadens närområde. Detta medförde även fördelen att det fanns en mängd litteratur som kunde användas vid val av plats.

För att kunna skapa ett fungerande förslag med ny funktion behövde jag en plats med strukturer som har potential att faktiskt bli ett besöksmål. Emellertid varen poäng med detta arbete att förändra funktionen hos en anläggning som i allmänhetens ögon kan anses ful och nedgången och därför skulle platsen innehålla övergivna försvarskonstruktioner daterade senare än 1900. Jag ansåg även att en variation inom arkitekturen på de byggnationer som kunde finnas på plats var av godo då det skulle medföra att det blir enklare att förmedla olika typer av upplevelser. Då militära områden har varit otillgängliga för allmänheten och för exploatering under lång tid har de ofta unika naturvärden, vilket jag ansåg borde utnyttjas vid gestaltandet av en rekreationsanläggning i området.

Kriterierna för val av plats blev alltså:

- Platsen ska ligga längs kusten eller i skärgården.
- Platsen ska innehålla förfallna ovanjordiska konstruktioner från 1900-talet.
- Platsen ska ha rekreativa naturvärden.

Med kriterierna satta studerade jag de anläggningar i Uppland, Stockholm och Södermanland som behandlades i den utvalda litteraturen. Den plats som bäst uppfyllde kriterierna var Myttingelinjen på Värmdö.

LITTERATUR- OCH KARTSTUDIE

Jag började med att göra en litteratur- och kartstudie över Myttingelinjen. Den skulle dels göra mig mer bekant med platsens historia och dels ge information inför ett platsbesök. För historiedelen använde jag främst *Vaxholmslinjen* som källa, då den gav översiktlig information om när och var och varför enskilda batterier anlades. Jag ville även förhålla mig till Myttingelinjen i ett större perspektiv, eftersom den är en del i ett större förvarsverk, *Vaxholmslinjen* visade vilken betydelse och vilket arbete som lagts på att försvara denna del av skärgården.

Inför platsbesöket behövdes förberedande kartmaterial, militära anläggningar är ju skapade för att undgå upptäckt och det är lätt att börja försöka hitta en nål i en höstack. Det jag ville ta reda på innan platsbesöket var placeringen av batterierna, avstånd mellan dem, förväntade stigar och vegetationstäckan samt batteriernas förhållande till den centralt belägna Fredriksborgs fästning som idag är ett välkänt land- och sjömärke. Jag hämtade ortofoton från lantmäteriets webbtjänst för att få en uppfattning om hur batterierna låg, jag använde även eniros karttjänst och Google maps för detta syfte då årstiden för fotograferingen har stor betydelse när intresseobjekten ligger i en skog. Det visade sig emellertid att skogen var synnerligen tät på alla ortofoton. Stigar och somliga batterier var svårupptäckta, därför tog jag hjälp av *Militär utflykt!* som dels innehöll skrivna instruktioner om hur batterierna kunde nås och dels en karta över stig- och mursystemet. *Vaxholmslinjen* innehöll även fortifikationsverkets ritningar på alla batterier, så jag studerade dem innan platsbesöket för att kunna jämföra vilka element som fortfarande finns kvar.

PLATSBESÖK

Platsbesöket gick i princip ut på att ta reda på så mycket som möjligt om hur de olika batterierna ser ut idag och ta stora mängder fotografier. Jag var intresserad av hur platserna har hanterats med avseende på säkerhet, om stängsel hade satts upp, plombering av dörrar och dylikt.

Omgivningarnas växtlighet och till vilken grad den övertagit batterierna var också en viktig punkt att undersöka. Jag försökte även promenera mellan de olika batterierna på de stigar som fanns för att undersöka hur långa avstånden uppfattades. Inventeringen låg till grund för den följande analysen och områdesbeskrivningarna. Det krävdes flera platsbesök för att få en mer detaljerad bild av platsen, och jag åkte ut vid tre tillfällen, två besök på hösten och ett tidigt vårbesök.

ANALYS

Analysarbetet bestod av att utföra SWOT-analyser på platsen utifrån den information som inhämtats i inventeringen. Styrkor, svagheter, möjligheter och hot behandlades i förhållande till arbetets syfte. Det vill säga, en styrka är något som är till fördel för platsens utvecklande till rekreationsområde. Svagheter är motsatsen, något med platsen som minskar dess utvecklingspotential. Möjligheter är tankefrön för vad platsen kan användas till och hot är sådant som kan tänkas hindra att utvecklingen sker. Eftersom detta arbete är visionärt så bortsåg jag ofta från hot som inte är rent fysiska, fallhöjder till exempel, administrativa hot som regelverk och dylikt tog jag heller inte hänsyn till.

SWOT-analysen tillämpades först på Myttingelinjen som helhet, batterierna själva utgör rent geografiskt en mycket liten del av området och jag ville veta vilka för- och nackdelar som fanns i omgivningen. Detta för att i programskedet föreslå övergripande funktioner som kan komplettera de mer specifika användningsområdena inom batterierna. Därefter tillämpade jag SWOT på de enskilda batterierna för att ta reda på vad som gjorde varje batteri unikt och spåna möjligheter för ny användning. SWOT-analyserna gjordes separat från platsbesöket med hjälp av inventeringsmaterialet och en mängd fotografier men jag hade under platsbesöket redan försökt inringa de separata batteriernas *genius loci*.

PROGRAM

Strukturen för programmet är delvis inspirerat av examensarbetet Industriparken i bergslagen, visionära gestaltningsförslag vid fyra gruvor (Andersson 2013). Martin Andersson använder sig av ett övergripande program för hela visionsidén och delprogram för de olika gruvornas visionsförslag. Eftersom detta arbete har liknande problematik och syfte ansåg jag det passande att följa hans exempel.

Det övergripande programmet utvecklades genom att tolka analysen över hela området plus de mer detaljerade analyserna från enskilda batterierna för att se vilka gemensamma styrkor och svagheter området hade och var de var belägna. Styrkorna skulle utnyttjas och svagheter förminskas eller helt avhjälpas. Eftersom målet var ett rekreationsområde med varierande upplevelser ville jag också att funktionerna skulle vara separerade, vissa platser skulle vara lugna, andra mer inriktade på aktivitet. De olika batteriernas SWOT-analyser låg till grund för delprogrammen som syftade till att utnyttja batteriernas unika styrkor och möjligheter.

DEL II: PLATSEN IDAG

PLATSENS HISTORIA, INVENTERING OCH ANALYS ÖVER OMRÅDET.
BESKRIVNING AV BATTERITYPER.
INVENTERING OCH ANALYS AV INDIVIDUELLA BATTERIER.

PLATSEN IDAG - MYTTINGELINJEN

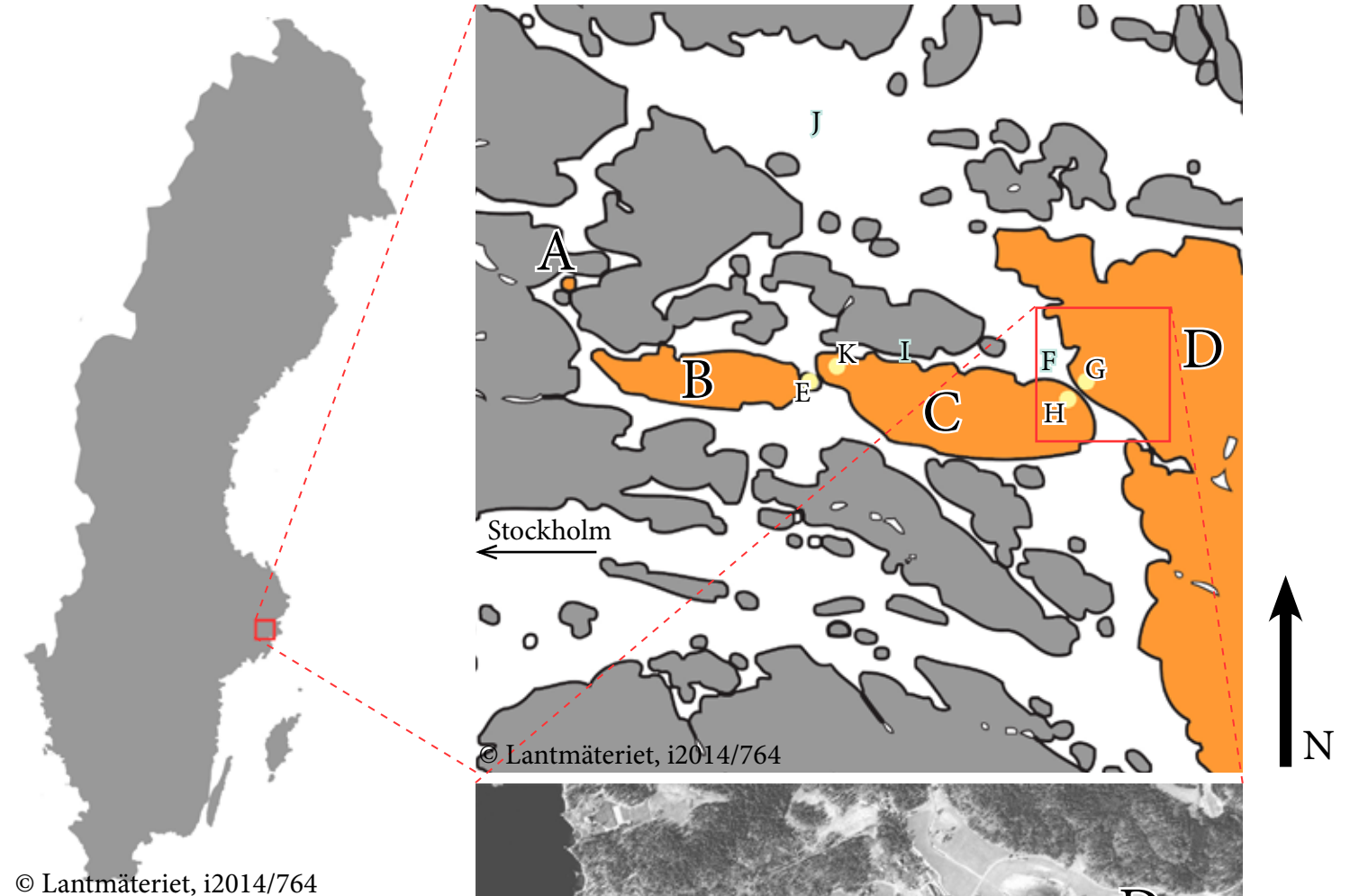
HISTORIA

Värmdölinjen eller Myttingelinjen, efter Myttinge gård från 1800-talet som tidigare låg på Värmdön är en del av Vaxholmslinjen. Vaxholmslinjen är ett försvarsverk som sträcker sig från det lilla Gåsviksskär, numera Lillskär (A) i väster, över Vaxön (B) och Rindö (C), till västra delen av Värmdö (D). Enligt *Vaxholmslinjen* (Hansson & Lövegård 2013, s. 4) var Vaxholmslinjens huvuduppgift att försvara inloppet till Stockholm och så tidigt som 1548 startade byggandet av Vaxholms kastell (E) som skulle komma att byggas på och förbättras under 300 år (Hansson & Lövegård 2013, s. 80). Kastellet kunde dessvärre bara försvara sundet mellan Vaxön och Rindö. Ett annat sund, Oxdjupet (F) hade vid uppförandet av Vaxholms kastell inget försvar. Lösningen som först påbörjades var helt enkelt att spärra av Oxdjupet genom att fylla igen det så pass att inga fartyg med markant djupgående kunde passera, en så kallad försänkning (Hansson & Lövegård 2013, s.4). Som komplement till försänkningen färdigställdes 1735 Fredriksborgs fästning (G) på Värmdö men i takt med att försänkningen av Oxdjupet byggdes ut minskade fästningens betydelse. Emellertid blev värdet av den civila fartygstrafiken större än de försvarsmässiga fördelar som försänkningen gav och 1867 revs denna avspärkning åtminstone delvis. För att fortfarande kunna försvara Oxdjupet byggdes mellan 1867 och 1894, fästningen Oscar-Fredriksborg (H) på Rindö (Hansson & Lövegård 2013, s.90). Värmdösidan räknades dock som obefäst vid denna tidpunkt då Fredriksborgs fästning var hopplöst daterad. 1889 anlades batteri 7 (7), det första batteriet i det som skulle komma att bli Myttingelinjen (Hansson & Lövegård 2013, s. 42). Sjunde batteriets uppgift var att bekämpa fientliga fartyg i Rindösund (I) och på Trälhavet (J) men ytterligare befästningar behövdes för att förhindra att fientliga landtrupper intog Värmdösidan och därmed skulle kunna beskjuta Oscar-Fredriksborg (Hansson & Lövegård 2013, s.4). Resultatet blev att batteri 3 (3), Myttingefortet byggdes för att förhindra att uppställning av artilleri på Värmdös många fält (Hansson & Lövegård 2013, s. 18).

Batteri 5 (5), Vretafortet uppfördes för att komplettera tredje och sjunde batterierna i deras uppgifter medan de övriga batterierna i Myttingelinjen, infanteriskansarna 1,2,4 och 6 (1,2,4,6) byggdes för att skydda strategiska punkter såsom vägar och stränder från infanterianfall (Hansson & Lövegård 2013, s.5). 1903 stod hela Vaxholmslinjen utbyggd men förbättringar och finjusteringar utfördes under första världskriget (Hansson & Lövegård 2013, s.7). 1925 skedde en nedrustning och kustförsvaret flyttades längre ut i skärgården och som befästning hade Vaxholmslinjen spelat ut sin roll och kanonerna flyttades eller skrotades (Hansson & Lövegård 2013, ss. 5-7). Vaxholms kastell och Rindö redutt (K), som färdigställdes 1864 och Vaxholms kastell, blev dock statliga byggnadsminnen år 1935 och kastellet inrymmer numer ett museum och bed and breakfast (Hansson & Lövegård 2013, s.81). Vaxholmslinjens militära betydelse försvann emellertid inte helt. Under andra världskriget började batterierna användas som förråd och under kalla kriget förvarades lågradioaktivt avfall i batteri 4, detta får sitt slut 1986 när verksamheten upphör på grund av en olycka på annan ort (Hansson & Lövegård 2013, s.7). Vaxholmslinjens betydelse och användning fortsatte att dala under 2000-talets början, 2002 blev Oscar-Fredriksborg statligt byggnadsminne men sju år senare plomberades övriga batterier och lämnades att förfalla.

Tornet i Fredriksborgs fästning, kallat 'smörasken' och idag ett välkänt sjömärke.

Batterierna i Myttingelinjen (numrerade) hade bland annat uppgiften att hindra angripande landstyrkor från att ta kontroll över Värmdösidan av Oxdjupet (F).

PLATSEN IDAG - MYTTINGELINJEN

PLATSBESKRIVNING

Myttingelinjen består av sju batterier och sträcker sig över ett område på cirka 2,4 km². Två batterier är så kallade bergsfort, stora anläggningar med torrgravar. De hade tung beväpning vars uppgift var att bekämpa fiendligt artilleri (Hansson & Lövegård 2013 s.18) eller sänka fiendliga fartyg (Hansson & Lövegård 2013 s.32). Fyra batterier är kulspruteställningar med uppgift att bekämpa infanterianfall. Det sjunde batteriet är ett äldre så kallat jordbatteri, med samma uppgift som fortet men med annorlunda utformning (Hansson & Lövegård 2013 s.42). Till dessa ställningar tillkommer förrådsbyggnader och skjul i olika utföranden.

Strax öster om oxdjupet ligger Fredriksborgs fästning från 1700-talet vars funktion var att försvara Stockholms inlopp. Fästningen består idag av två torn och en kasernbyggnad. Den mest iögonfallande byggnaden är det runda tornet beläget högt på en bergknalle. Idag fungerar tornet som ett viktigt sjömärke (Stockholms länsmuseum 2015). Det andra tornet, strandfästningen, ligger intill vattnet och syns bäst från andra sidan Oxdjupet. Kasernbyggnaden ligger strax väster om det runda tornet och används idag som hotell. Har en har god utsikt från Fredriksborgs fästning över Oxdjupet mot Rindö där den märkliga fästningen Oscar-Fredriksborg från sent 1800-tal ligger.

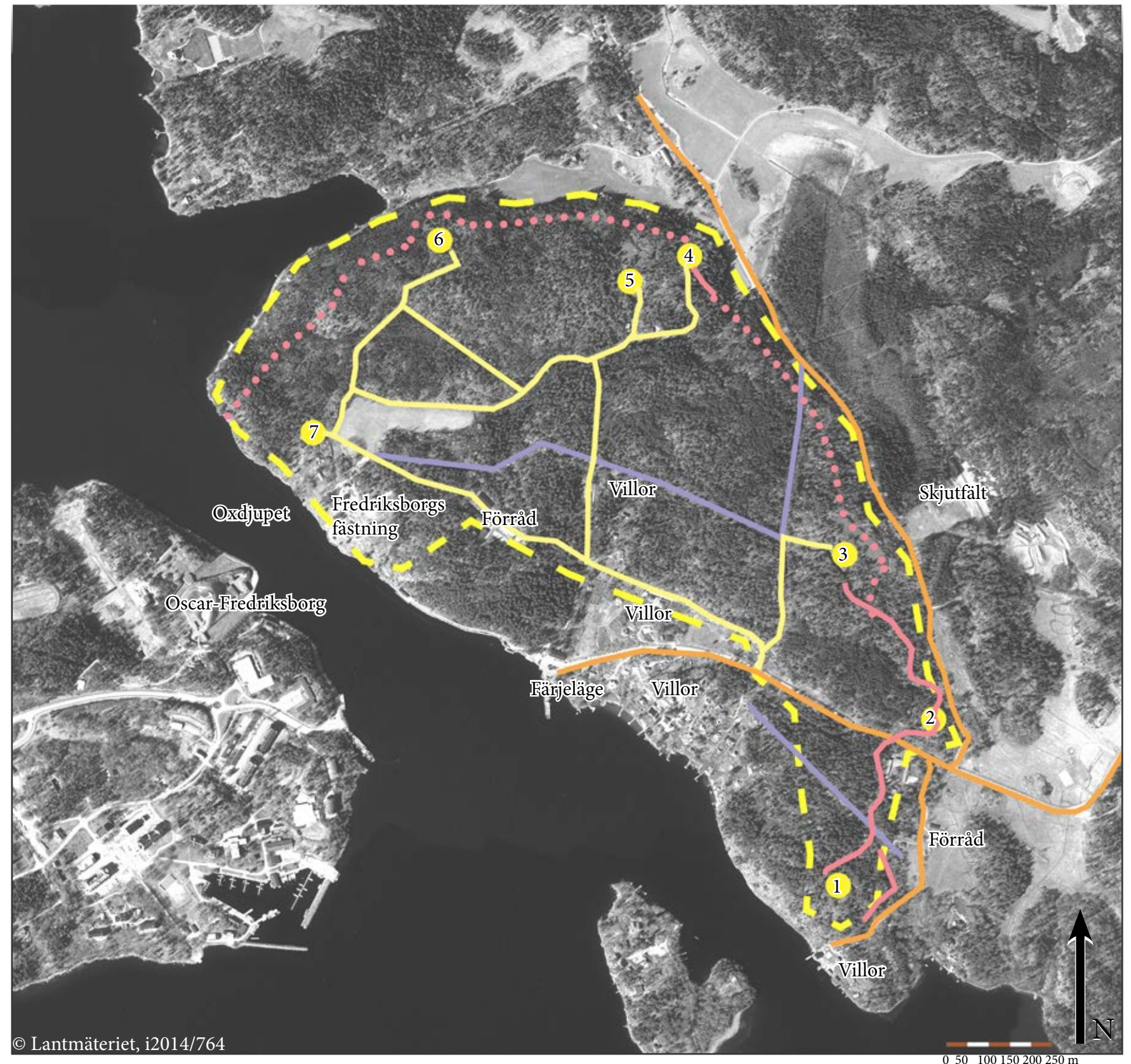
Naturen i området består mest av talldominerad blandskog. Terrängen är kuperad, bergknallar och branter förekommer frekvent. Diverse mindre vägar och kraftledningsgator bryter på sina ställen igenom skogen, och speciellt de senare kan ge ett storskaligt intryck.

Öster om vägen mellan batteri 5 och färjeläget i söder ligger ett antal privata villor, och för att komma från batteri 1, 2 eller 3 till Fredriksborgs fästning passerar en samling gamla mobiliseringsförråd maskerade till röda lador.

TECKENFÖRKLARING

- X Batteriplats, nummer
- Rester av muravsnitt
- ... Svaga murspår
- Kraftledningsgata
- Grusväg
- Asfalterad väg
- - - Områdesgräns

INVENTERINGSKARTA

PLATSEN IDAG - MYTTINGELINJEN

ANALYS AV HELA OMRÅDET

Styrkor:

Platsen har en varierad topografi med branter, vatten, skog och fält. Eftersom platsen ligger i skärgården kan turismen där främja besöksfrekvensen. Fredriksborgs fästning framhävs redan som ett besöksmål. Platsen har således en redan känd militärhistorisk byggnad att basera sin identitet på. De olika typerna av batterier som finns på plats är indelade i tre olika funktioner och har tre olika estetiska uttryck.

Svagheter:

Batterierna är utspridda över ett stort område och det är svårt att se området som en helhet. Flera av batterierna är väl gömda, och muren som löpte längs ställningarna är bitvis försvunnen. De många förfallna skjulen och områdets isolerade placering gör platsen otrygg på natten och kan eventuellt upplevas så även på dagen.

Möjligheter

Potential att skapa ett rekreationsområde med varierande aktiviteter och uttryck. De olika batterierna har olika utformning och kan användas för diverse aktiviteter för en bred målgrupp. Vägarna mellan de olika batterierna går genom skogsområden som kan utvecklas till en naturstig. Fysiska, kulturella/historiska och naturmässiga värden kan framhävas.

Hot

Riksintresset vid Fredriksborgs fästning kan hindra en eventuell utveckling av ett rekreationsområde. Villaägarna i området kan eventuellt motsätta sig förändringar i närmiljön. Det finns en mängd branter vilket medför fallrisk och det kan även finnas odetonerad ammunition och dylikt i området.

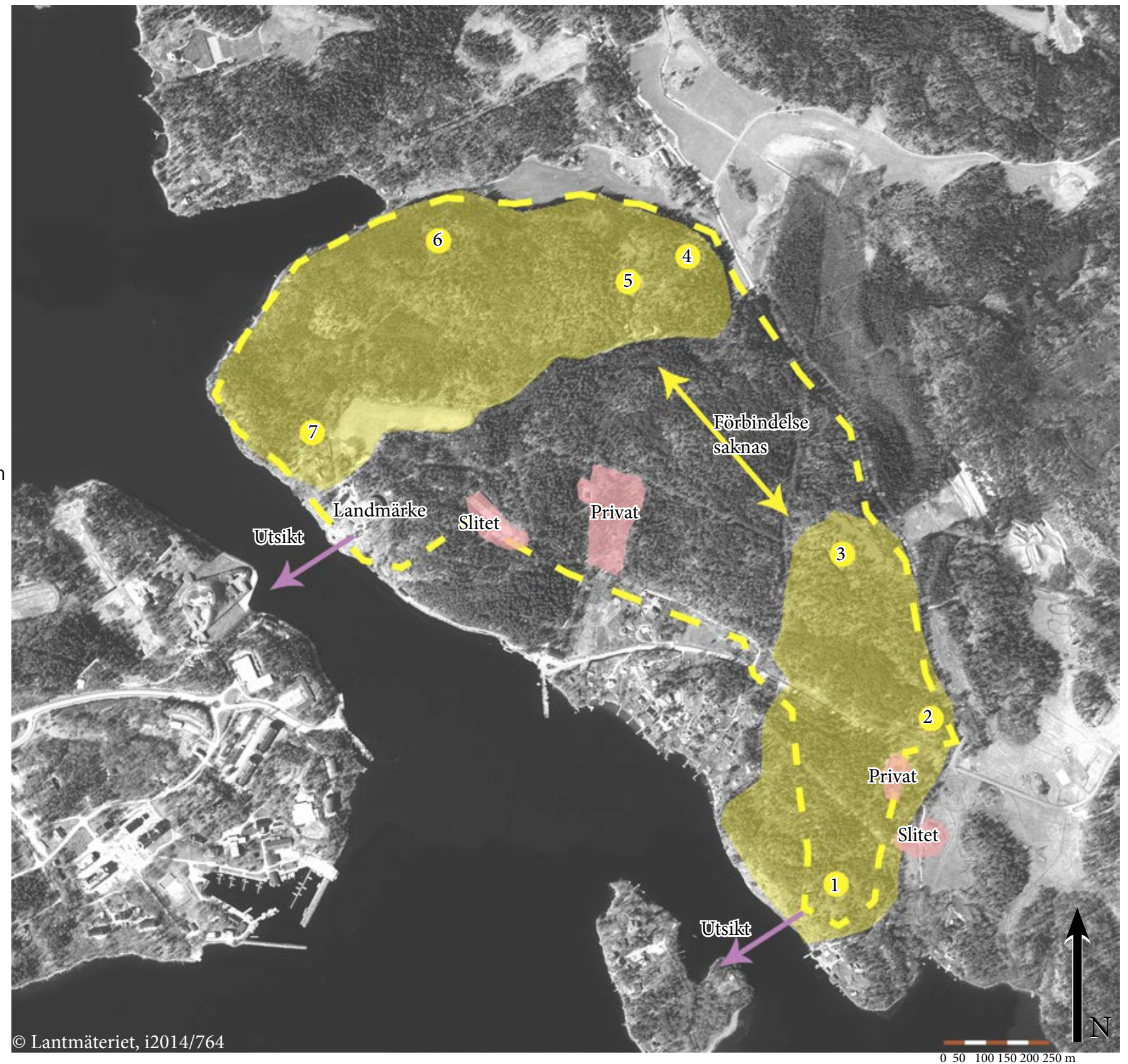
FÖRKLARING

De gula fälten symboliserar hur omgivningen kring batterierna uppfattas som en helhet. Som inventeringskartan visar så begränsas de norra batterierna av en mindre väg. Den är inte svårforcerad, men det finns inget incitament att passera den. Likaså är det södra fältet avgränsat av skogsområden och kraftledningsgator. Den större asfaltsvägen som passerar genom det södra fältet kunde ha uppfattats som barriär men resterna av muren gör det klart att promenadstråket fortsätter på andra sidan.

De rosa fälten symboliserar problematisk bebyggelse, antingen är den för sliten och nedgången och ger ett fult intryck eller så upplevs den för privat och gör en ovillig att passera genom den.

Gul streckad linje innebär områdesgräns.

ANALYSKARTA

PLATSEN IDAG - MYTTINGELINJEN

BESKRIVNING AV BATTERIER

De batterier som ingår i Myttingelinjen har varierande utseende och beståndsdelar. För att kunna få en bättre bild av hur batteriplatsernas uttryck och beståndsdelar beskrivs här de tre olika typerna jag har identifierat. Därefter följer beskrivning och analys av de individuella batterierna som ligger till grund för de delprogrammen. I beskrivningen ingår också en redogörelse för min egen upplevelse av platsen.

TYPER AV BATTERIER

Batteriernas utformning är individuella och anpassade till landskapet, men det finns gemensamma element inom tre olika underkategorier. *Vaxholmslinjen* (Högberg & Ohlsson 2006 s.8-42) listar två funktioner för de batterier som ingår i Myttingelinjen, kanonbatteri och infanteriskans. Batteri 1, 2, 4 och 6 är infanteriskansar, batteri 3,5 och 7 är kanonbatterier. Jag särskiljer dock batteri 7 från de andra kanonbatterierna på grund av dess radikalt annorlunda storlek, utseende och placering.

Infanteriskansarna består huvudsakligen av två element: en cirka 160 cm hög betongmur som löper vinkelrätt mot fiendens anfallsriktning, denna mur kallas bröstvärn. Det andra elementet i infanteriskansen är ett centralt belägr förråd. Detta förråd är mellan 50 och 100 m² och kan variera i utseende men består i de flesta fall av en vagt rektangulär betongbunker.

Kanonbatterierna (3 och 5) är fortliknande anläggning som sprängts ner i berggrunden. De består av en triangulär torrgrav kring en central struktur. På fortets topp finns kupolformade konstruktioner som förr hyste batteriets kanoner. I dagsläget går det inte att ta sig till toppen av fortet då dörrar och luckor plomberats och det löper stängsel kring torrgravarna. I torrgravarnas väggar sitter så kallade flankgallerier, även dessa är plomberade. I anslutning till fortet ligger skärvfält bestående av sprängstenen som genererades när fortet byggdes.

Jordbatteriet (7) består av två jordvallar mellan tre separata skyddsrum i form av kullar. Denna typ av batteri är från 1889 har ett helt annorlunda uttryck än kanonbatterierna och infanteriskansarna.

KANONBATTERI

Batteri 3. Forten är storskaliga anläggningar omgivna av torrgravar.

Batteri 5. Nere i torrgravarna kan väggarna nästan upplevas som naturskapade.

Batteri 5. I anslutning till själva anläggningen ligger skärvfält med sprängsten.

INFANTERISKANS

Batteri 1. Skansarna består bland annat av dessa murar, sk. bröstvärn med alkover för kulsprutor.

Batteri 1. Rester av rälsen som kulsprutekärorna kördes på finns här och var kvar.

Batteri 1. Skansarnas förråd är friliggande eller insprängda i berg men alltid lågmälda.

JORDBATTERI

Batteri 7. Dessa batterier är äldre än de övriga, de liknar snarare gamla jordkällare.

Batteri 7. Kanonerna placerades mellan de två kullarna. Själva kullarna var förråd och observationsplatser.

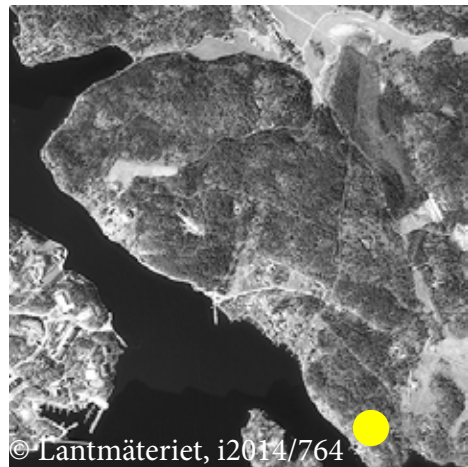
Batteri 7. Från tre väderstreck av fyra ser kullarna snarare ut som gravhögar än militära anläggningar.

PLATSEN IDAG - BATTERI 1

BESKRIVNING & UPPLEVELSE

Batteri 1 markerar den sydligaste punkten av Myttingelinjen. Batteriet ligger gömt i tallskog innanför en rostig järngrind och består av en bunker på ca 80m². Från norr till söder om bunkern löper, i en grovt tillyxad halvcirkel, ett bröstvärn med sju alkover. En välbevarad del av kallmuren som löper längs hela Myttingelinjen har sin början väster om batteriet. De byggda elementen har en mänsklig skala och utformning.

Platsen känns ej otrygg då den ligger högt i terrängen och omgivningarna är tämligen öppna så en besökare har god överblick.

TECKENFÖRKLARING

- Gräs/lågörtssdominerad mark, även stigar. Färgton anger relativ höjd, ljusare ton = högre.
- Kuperad mark, tät skog eller skogsbeklätt berg. Färgton anger relativ höjd, ljusare ton = högre.
- Betongkonstruktioner, bunkrar eller berg i dagen. Färgton anger relativ höjd, ljusare ton = högre.
- Sprängsten. Färgton anger relativ höjd, ljusare ton = högre.
- Välbevarat muravsnitt.
- Invaderande vegetation, träd, buskar och ogräs som växt in över hårdgjorda ytor som tidigare hållits fria.

PLATSEN IDAG - BATTERI 1

ANALYS

Styrkor

Vackra omgivningar och lågmälda byggnader gör platsen lugn.
Kustnatur med tallar och renlav på klippor, närheten till havet påtaglig även om sikten hindras av växtlighet.
Välbevarade delar av kallmuren löper från detta batteri norrut mot batteri 2, används som promenadstråk av boende i området.
Ganska väl omhändertagen plats, inte så igenväxt och skadegörelsegraden är låg.

Svagheter

Mycket avskilt från de andra batterierna, en asfalterad väg måste passeras.
Privat bebyggelse nära inpå platsen.
Fallrisk från bunkerns tak.

Möjligheter

Batteriet ligger nära stranden så med hjälp av gallring av vegetation kan havsutsikt åstadkommas.
Bröstvärnen kan användas som bord för uppdukning av fika.
Bunkern kan användas som vindsydd för friluftaktiviteter.
Servering, bord och stolar i utrymmet mellan bunker och bröstvärn.
Muravsnittet kan användas som början till en naturstig.

Hot

Sanering av bunkerns interiör kan krävas.

Strax väster om batteri 1 finns vackra vyer, utsikt från själva batteriet kan gallras fram.

Bunkerns tak kan nås men en viss vighet krävs. Ett fall orsakar knappast livshotande skador men fallrisk finns.

Den södra delen av batteriet är mycket igenväxt.

Den norra delen av batteriet är tämligen fri från hög vegetation.

Kallmuren, eller infanterimuren som löper längs hela Myttingelinjen är vid batteri 1 mycket välbevarad.

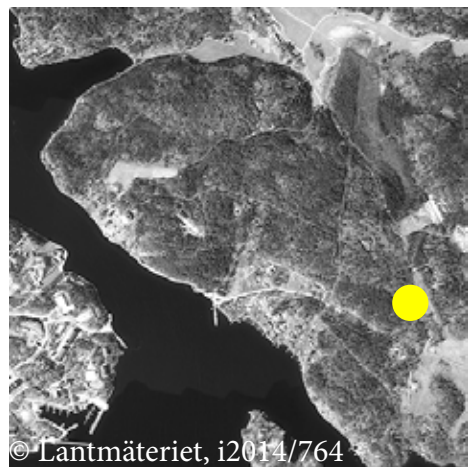
Promenaden längs kallmuren mellan batteri 1 och 2 präglas av blandskog och en gräsbeklädd stig.

PLATSEN IDAG - BATTERI 2

BESKRIVNING & UPPLEVELSE

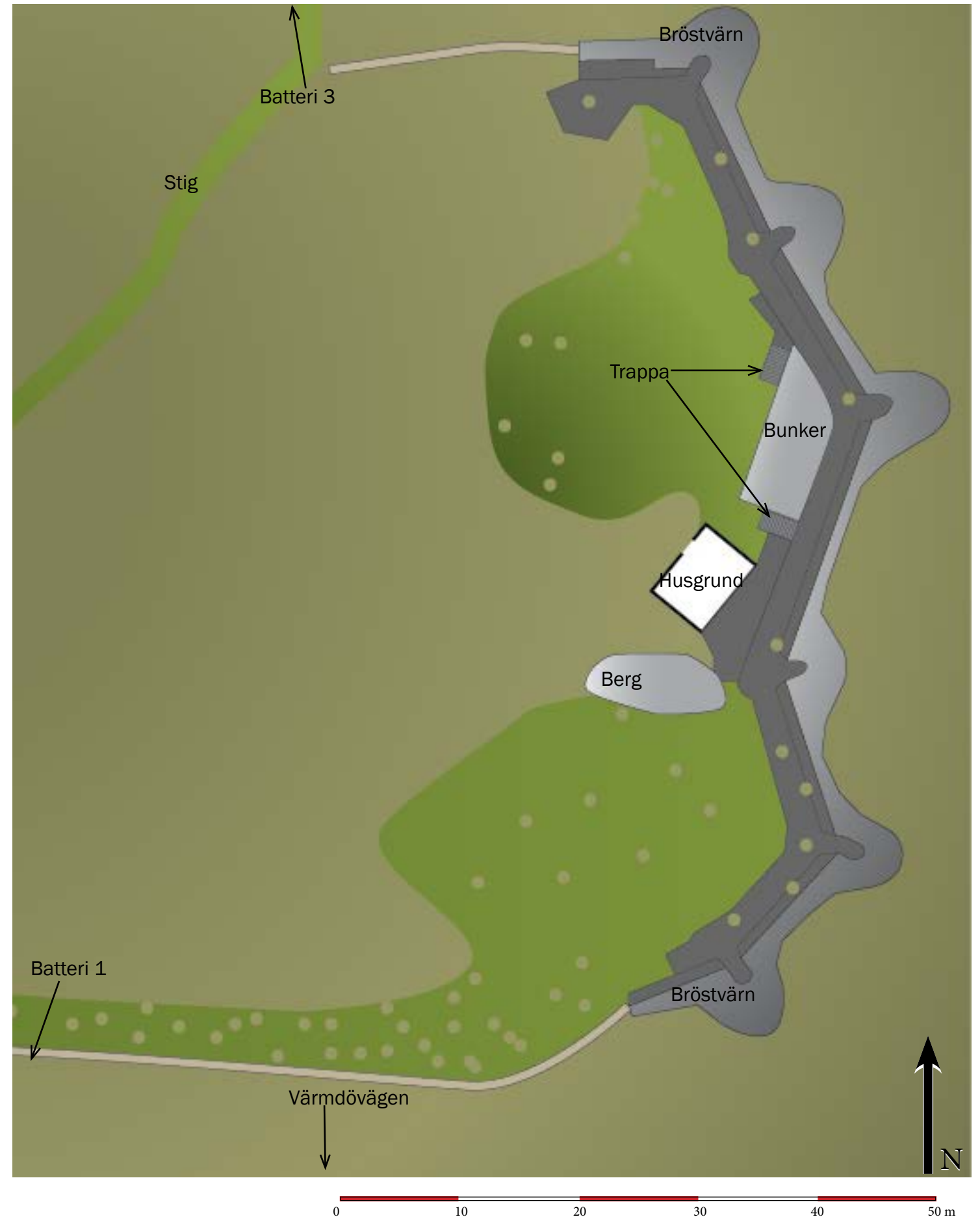
Batteriet består av ett bröstvärn med sex alkover och en bunker. Bröstvärnet följer en rakare linje än hos batteri 1, det ligger även högre i förhållande till bunkerns entrénivå och kan nås genom två betongtrappor på bunkerns sidor. En husgrund och något som troligtvis är ett källarförråd av en rektangulär byggnad i sten står strax söder om själva bunkern. Området innanför bröstvärnen är ganska öppet med undantag för ett antal glest placerade tallar. I den södra delen av batteriet har stockar placerats, troligtvis som sittplatser. Kallmuren löper tydligt från bröstvärnen till närliggande batterier, tredje norrut och första söderut.

Liksom första batteriet ger denna plats en känsla av säkerhet, den öppna planen ger intrycket av att detta är en picknickplats.

TECKENFÖRKLARING

- Gräs/lågörtssdominerad mark, även stigar. Färgton anger relativ höjd, ljusare ton = högre.
- Kuperad mark, tät skog eller skogsbeklätt berg. Färgton anger relativ höjd, ljusare ton = högre.
- Betongkonstruktioner, bunkrar eller berg i dagen. Färgton anger relativ höjd, ljusare ton = högre.
- Välbevarat muravsnitt.
- Invaderande vegetation, träd, buskar och ogräs som växt in över hårdgjorda ytor som tidigare hållits fria.
- Byggnader såsom skjul, förråd, servicebyggnad etc.

PLATSEN IDAG - BATTERI 2

ANALYS

Styrkor

Liten bunker med lättillgängligt tak, ännu mer lågmäld än batteri 1.
Natursköna omgivningar.
Väldefinierade öppna ytor.
Närhet till väg, enkel angöring.

Svagheter

Närhet till väg, mindre avgränsad upplevelse.
Muravsnittet till batteri 1 mycket igenväxt.
Ganska oöverskådlig plats pga utspriddheten av elementen.
Ligger långt bort från de andra batterierna med undantag från 1.

Möjligheter

Bröstvärnen kan användas som bord för uppdukning av fika.
Bunkern kan användas som vindskydd för friluftaktiviteter.
Servering, bord och stolar i utrymmet mellan bunker och bröstvärn och på bunkertak.
Kan användas som utställningsområde, vägen möjliggör enkla transporter.

Hot

Sanering krävs troligtvis.

Stigen längs muren är mycket igenväxt nära batteri 2.

Tall är det dominerande trädslaget.

Det finns en del stora, öppna ytor innanför bröstvärnen.

Bunkern vid batteri 2 är ytmässigt ganska liten men ganska hög. Notera de branta trapporna.

Batteri 2 är lätt att nå med bil.

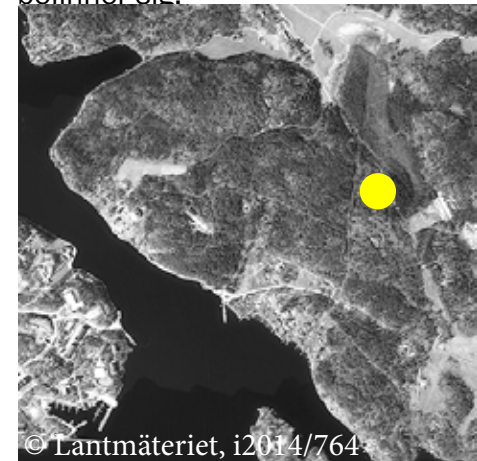
Muren och stigen fortsätter mot batteri 3.

PLATSEN IDAG - BATTERI 3

BESKRIVNING & UPPLEVELSE

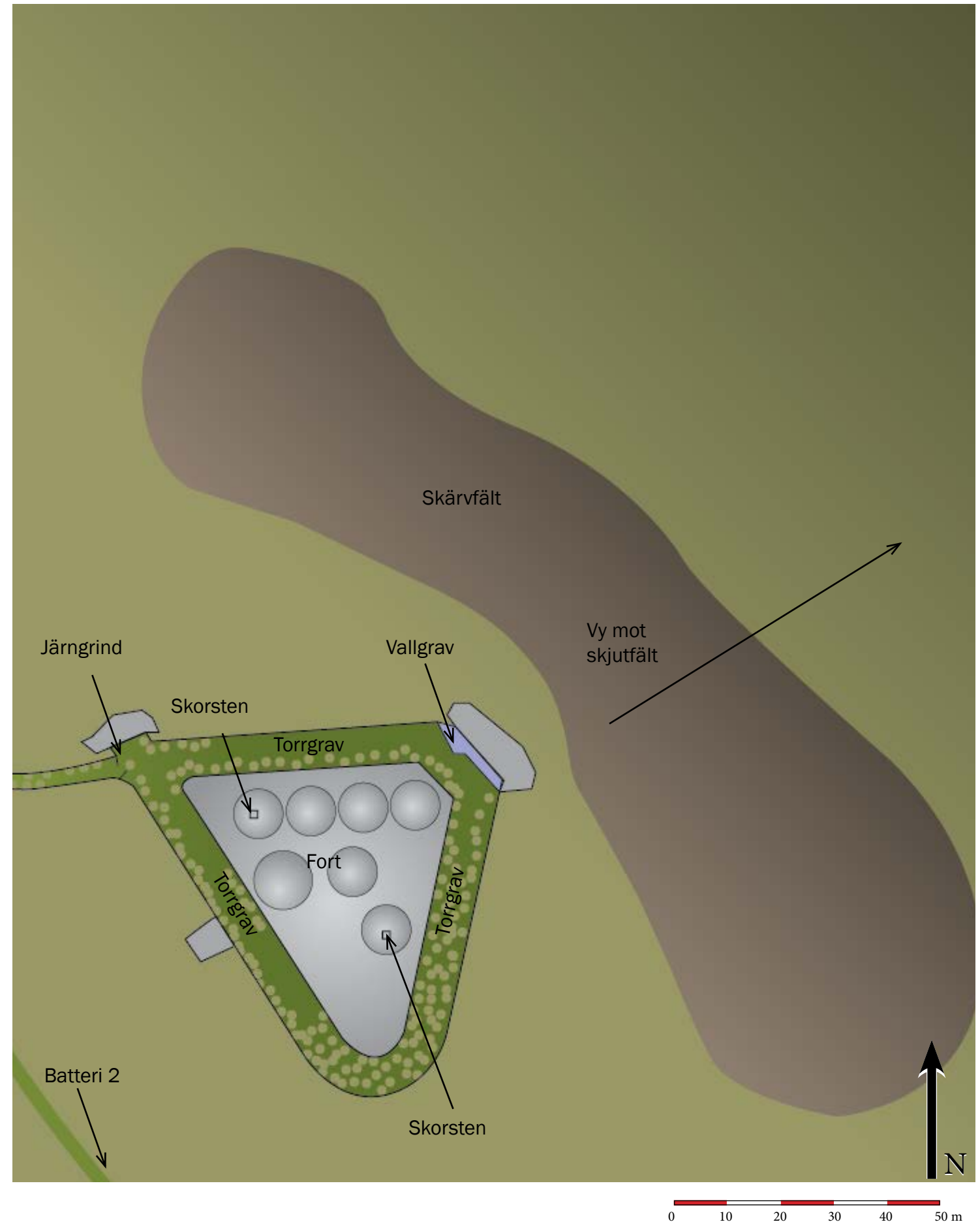
Tredje batteriet är en storskalig anläggning. Väggarna i gravarna är utsprängda i berget och ger på sina ställen intrycket av att vara en naturlig skreva. Runt de numer plomberade dörrarna till själva fortet och flankgallerierna har väggarna dock kompletterats med betong och fasadsten. Avrinningen vid flankgalleriet har blockerats vilket har lett till att vallgraven vid dess ingång är kvar. Torrgravarna är emellertid mycket igenväxta och ibland blockeras sikten av vegetation vilket till viss del förtar det mäktiga intrycket. Batteriet är kanske ännu mer imponerande från toppen av fortet. Det är i dagsläget inte möjligt att stå på själva forthjässan men det är möjligt att promenera längs torrgravarnas branter. Höjdskillnaden mellan gravarnas botten och krön är för det mesta kring 5-6m men kan ibland bli så stor som 10m. Från torrgravens topp är forthjässan synlig, den består av rundade betongformer och påminner om berghällar som slipats av inlandsisen eller sanddynor. Rester av ventilationsanläggningar och några få martallar bryter det kulliga intrycket. Från norr till öster om torrgravarna ligger ett ca 50m brett bälte med sprängsten, liknande alpina stenfält eller ett stiliserat klapperstensfält. Från detta skärvfält är det fri sikt österut över det gamla området för skjutövningar. Strax väster om torrgravarna står en meterhög betongmur, full med graffiti, i något som liknar en uttorkad damm (anmärkning: denna hade rivits vid mitt besök på platsen i april).

Det ligger något hotfullt men fascinerande i att vandra neråt in i torrgravarna västerifrån. Väl nere i gravarna upplevs platsen som labyrintlik, torrgravarna är placerade i ett triangelmönster och det är ibland svårt att hålla reda på vilken av dem en befinner sig.

TECKENFÖRKLARING

- Gräs/lågörtssdominerad mark, även stigar. Färgton anger relativ höjd, ljusare ton = högre.
- Kuperad mark, tät skog eller skogsbeklätt berg. Färgton anger relativ höjd, ljusare ton = högre.
- Betongkonstruktioner, bunkrar eller berg i dagen. Färgton anger relativ höjd, ljusare ton = högre.
- Sprängsten. Färgton anger relativ höjd, ljusare ton = högre.
- Vatten.
- Invaderande vegetation, träd, buskar och ogräs som växt in över hårdgjorda ytor som tidigare hållits fria.

PLATSEN IDAG - BATTERI 3

ANALYS

Styrkor

Dramatiskt landskap med höga, raka bergväggar och vidsträckt skärvfält..

Lugn plats, mycket tyst i torrgravarna.

Långa siktlinjer, utsikt.

Många komponenter, platsen ger olika upplevelser beroende på observationspunkt.

Forthjässans topografi, påminner om hållar eller sanddynor.

Imponerande entré ner i torrgraven.

Svagheter

Extrema fallhöjder.

Stängsel förtar intrycket av vyer och gör torrgravarnas krön onåbara.

Igenväxt.

Möjligheter

Äventyrslek. Klätterväggar.

Utställningsväggar. Olika temata i olika gravar.

Graffitivägg.

Storsaklig, kontemplativ plats.

Hot

Platsen är mycket farlig på grund av höga höjder.

SPECIELLT HOT: FLADDERMÖSS

Under arbetets gång fick jag höra talas om att flera fort huserar rödlistade arter av fladdermöss. Enligt Världsnaturfonden, WWF har flera fort på Värmdö anpassats för att fladdermössen ska fortsätta bo där. Vid plomberingen lämnades vissa öppningar i väggarna för att låta djuren flyga in och ut som de vill (WWF 2015). Då arterna är sällsynta och skyddsvärda skulle det kunna ha inverkan på möjligheten att använda området för rekreation.

Redan vid ingången till torrgravarna blir känslan labyrintlik.

Vallgraven till ett av torrgravarnas flankgalleri är fortfarande vattenfylld.

Skärvfältet öster om batteriet är en mäktig syn och påminner om ett gravfält.

Torrgravarna är i olika grad igenväxta. Den kala väggen till vänster har små öppningar för fladdermöss.

Forthjässans mjuka linjer bryts av ventilationsskorstenar.

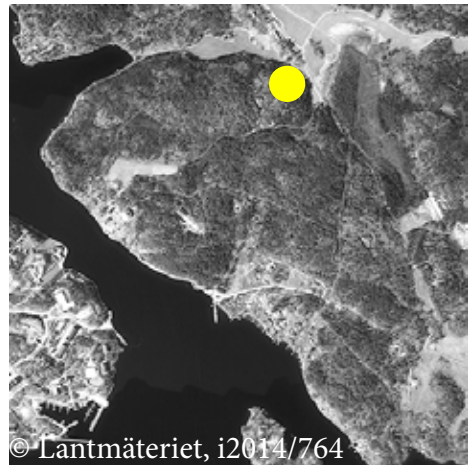
Från skärvfältet finns det långa siktlinjer över ett gammalt skjutfält.

PLATSEN IDAG - BATTERI 4

BESKRIVNING & UPPLEVELSE

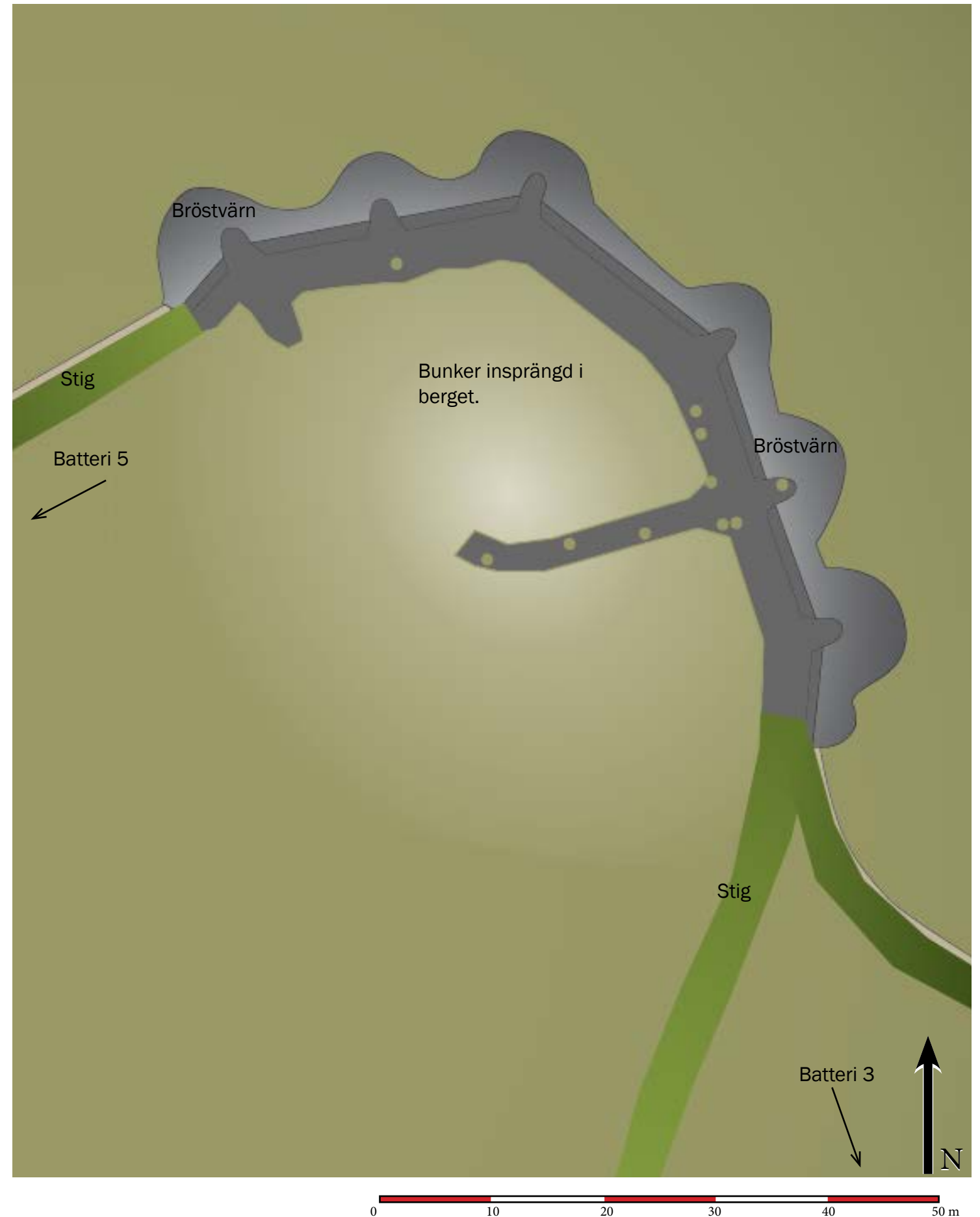
När en anländer till fjärde batteriet söderifrån möts en av kallmuren som löper längs hela Myttingelinjen. Muren övergår snart till bröstvärn liknande de på batteri 1 och 2. Vad som är unikt med batteri 4 är dock att bunkern är helt insprängd i berget, det finns alltså ingen människoskapad byggnad som sticker upp med undantag från bröstvärnen.

Om en vandrar längs bröstvärnet har en således bergväggen på ena sidan och själva värnet på den andra. Detta ger intrycket av ett stråk skapat för skogspromenad, generellt sett är detta batteri ganska småskaligt. Batteri 4 är mindre igenväxt än de andra batterierna och upplevs aningen mer välvårdat. Femte batteriet ligger strax väster om den insprängda bunkern och de båda anläggningarna kan upplevas som en.

TECKENFÖRKLARING

- Gräs/lågörtsdominerad mark, även stigar. Färgton anger relativ höjd, ljusare ton = högre.
- Kuperad mark, tät skog eller skogsbeklätt berg. Färgton anger relativ höjd, ljusare ton = högre.
- Betongkonstruktioner, bunkrar eller berg i dagen. Färgton anger relativ höjd, ljusare ton = högre.
- Välbevarat muravsnitt.
- Invaderande vegetation, träd, buskar och ogräs som växt in över hårdgjorda ytor som tidigare hållits fria.

PLATSEN IDAG - BATTERI 4

ANALYS

Styrkor

Natursköna omgivningar. Området längs bröstvärn ger intryck av att vara gestaltat för estetikens skull.

Lugn plats.

Närhet till batteri 5.

Tydliga lämningar, exempelvis den välbevarade rälsen till kulsprutekärorna.

Svagheter

Liten yta, upplevs mer som en komponent än en helhet.

Känns som en plats som bara passeras.

Möjligheter

Kan fungera som komplement till femte batteriet genom att använda samma tema på de båda platserna.

Pulkaåkning på bröstvärnen vintertid.

Använda rälsen för att markera motionsslinga.

Hot

Bunkern har varit lagerplats för lågeffektivt radioaktivt avfall och platsen behöver troligtvis saneras.

Entrén till batteri 4 är lågmäld och ligger i natursköna omgivningar.

Batteri 4 ligger mycket nära vägen till Skägga och har därför ganska glesvuxen skog åt öster.

Ingången till den i berget insprängda bunkern ligger i en alkov.

Bröstvärnen är nästan de enda uppenbart människoskapade elementen.

Mycket av den gamla rälsen till kulsprutekärnor ligger kvar.

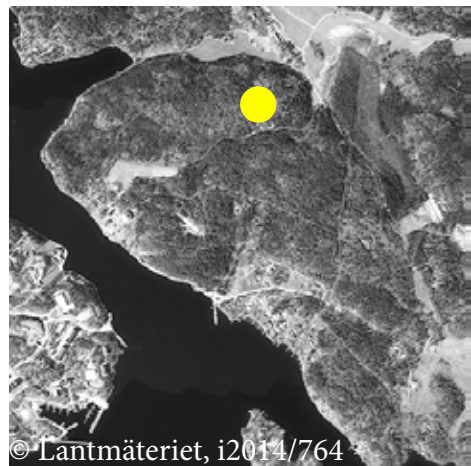
Vägen mot skärvfältet tillhörande batteri 5 markeras av en järngrind.

PLATSEN IDAG - BATTERI 5

BESKRIVNING & UPPLEVELSE

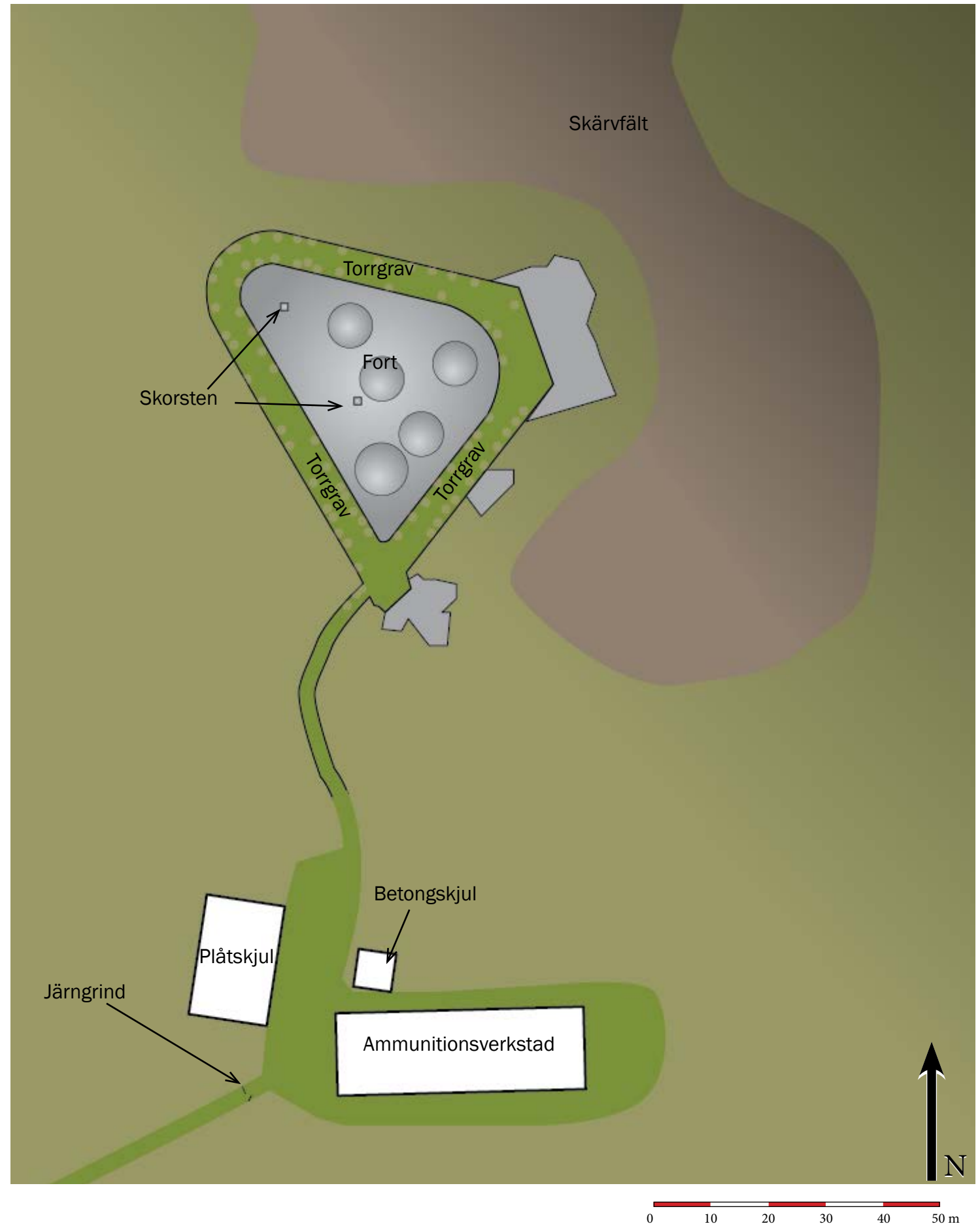
Femte batteriet är uppbyggt enligt samma princip som batteri 3, ett centralt fort insprängt i berget omgivet av tre torrgravar. Från anslutningsvägen söder om batteriet passeras en rostig järngrind och därefter ett ca 18m långt plåtskjul samt en större, mer bastant verkstadsbyggnad. Båda byggnaderna har täckts med stora mängder graffiti men fasaderna är i övrigt ganska välbevarade, insidan på verkstadsbyggnaden är emellertid mycket vandaliserad. I torrgravarna alternerar väggarna mellan sprängd granit, betongförstärkning och stenplattor liksom på batteri 3. Höjdskillnaden mellan gravarnas botten och krön är ganska jämn och är omkring 5m på hela batteriet. Gravarna är mindre igenväxta än de på tredje batteriet vilket medför längre obrutna siktlinjer. Liksom på batteri 3 går det i dagsläget inte att nå forthjässan men att se den från torrgravarnas krön är möjligt. Observationskupolen på femte batteriets forthjassa är mer påtaglig än den på batteri 3 medan de övriga kupolerna har en förhållandevis låg profil. Femte batteriets skärvfält ligger norr om själva fortet och inkluderar också en mur, även den av sprängsten.

Siktlinjerna från detta skärvfält är obefintliga, de blockeras av skogen i alla väderstreck, detta resulterar i en känsla av inneslutning. Överlag ger detta batteris fort ett mindre naturskapat intryck än batteri 3.

TECKENFÖRKLARING

- Gräs/lågörtssdominerad mark, även stigar. Färgton anger relativ höjd, ljusare ton = högre.
- Kuperad mark, tät skog eller skogsbeklätt berg. Färgton anger relativ höjd, ljusare ton = högre.
- Betongkonstruktioner, bunkrar eller berg i dagen. Färgton anger relativ höjd, ljusare ton = högre.
- Sprängsten. Färgton anger relativ höjd, ljusare ton = högre.
- Invaderande vegetation, träd, buskar och ogräs som växt in över hårdgjorda ytor som tidigare hållits fria.
- Byggnader såsom skjul, förråd, servicebyggnad etc.

PLATSEN IDAG - BATTERI 5

ANALYS

Styrkor

Dramatiskt landskap. Höga, raka bergväggar.
Skärvfältet upplevs större än tredje batteriets.
Skärvmur i anslutning till fältet.
Många komponenter, platsen ger olika upplevelser beroende på observationspunkt.
Forthjässans kulliga topografi.
Närliggande verkstadsbyggnad mer estetiskt tilltalande än övriga skjul i Myttingelinjen.
Närheten till fjärde batteriet.

Svagheter

Extrema fallhöjder.
Stängsel förtar intrycket av vyer och gör torrgravarnas krön onåbara.
Skärvmuren vid skärvfältet är svårforcerad.

Möjligheter

Äventyrslek. Klätterväggar.
Utställningsväggar. Olika temata i olika gravar.
Graffitivägg.
Verkstadsbyggnader kan användas för servering eller som konstnärlig verkstad.
Kan kopplas ihop med fjärde batteriet.

Hot

Fallrisk. Forthjässans topografi är ännu brantare än hos tredje batteriet.
Verkstadsbyggnaderna behöver saneras.

SPECIELLT HOT: FLADDERMÖSS

Under arbetets gång fick jag höra talas om att flera fort huserar rödlistade arter av fladdermöss. Enligt Världsnaturfonden, WWF har flera fort på Värmdö anpassats för att fladdermössen ska fortsätta bo där. Vid plomberingen lämnades vissa öppningar i väggarna för att låta djuren flyga in och ut som de vill (WWF 2015). Då arterna är sällsynta och skyddsvärda skulle det kunna ha inverkan på möjligheten att använda området för rekreation.

Skärvfältet vid batteri 5 innehåller även en skrævmur till vänster.

Entrén till torrgravarna är inte lika imponerande som vid batteri 3.

Väggarna på fortet är gjutna i betong i större utsträckning än vid batteri 3.

Forthjässans kupoler är mycket branta. Torrgravarna är inte lika djupa som vid batteri 3 men ändå imponerande.

Vegetationen håller sig huvudsakligen utefter torrgravarnas väggar.

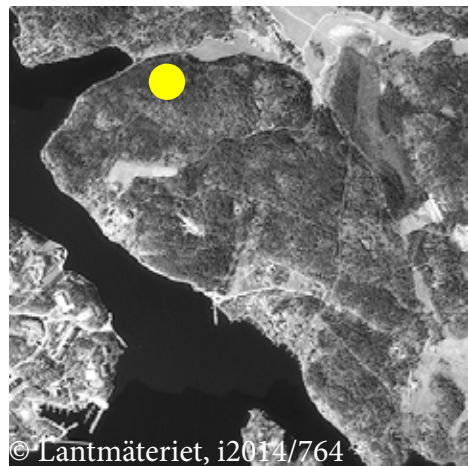
Den gamla ammunitionsverkstaden är i nedgången skick men dess utformning är mer tilltalande än många skjul i området.

PLATSEN IDAG - BATTERI 6

BESKRIVNING & UPPLEVELSE

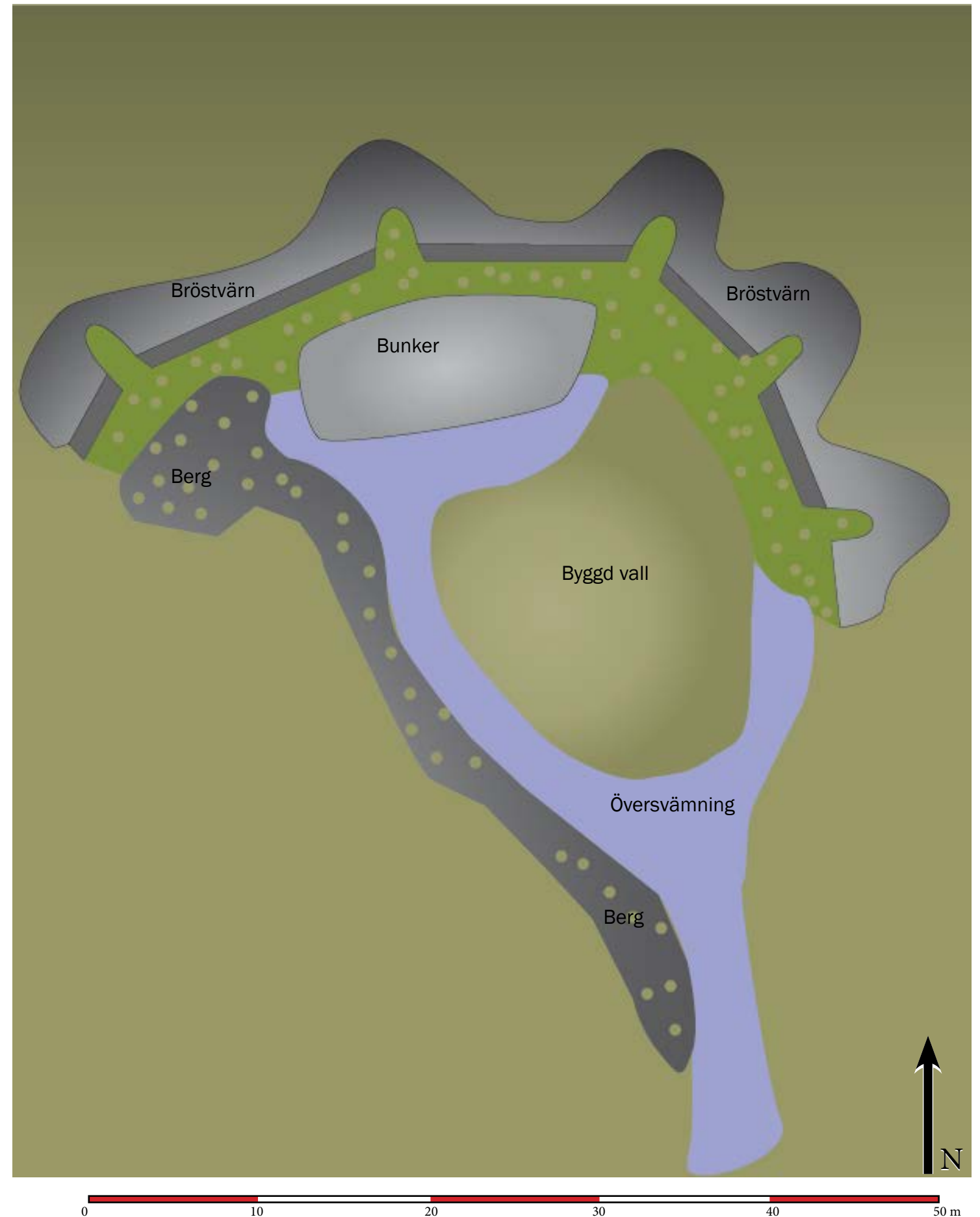
För att nå batteri 6 från Fredriksborgs fästning eller batteri 5 måste en vandra längs en skogsväg i några hundra meter. Batteri 6 liknar 1 och 2 som också är infanteriskansar men till skillnad från dessa är sjätte batteriet översvämmat. Det är fortfarande möjligt att gå längs bröstvärnet med sina fem alkover men själva bunkern med sina öppna portar är vattenfylld liksom graven som leder fram till bunkerns ingång. Vid ingången till batteriet finns en välbevarad del av Myttingelinjens kallmur.

Hela batteriet är mycket igenväxt och kombinerat med översvämningen förmedlar detta ett naturnära uttryck, ruinromantikkänslan är påtaglig. Överväxningen, översvämningen och det faktum att en måste vandra genom skog för att nå detta batteri ger en känsla av avskildhet och tidlöshet.

TECKENFÖRKLARING

- Gräs/lågörtsdominerad mark, även stigar. Färgton anger relativ höjd, ljusare ton = högre.
- Kuperad mark, tät skog eller skogsbeklätt berg. Färgton anger relativ höjd, ljusare ton = högre.
- Betongkonstruktioner, bunkrar eller berg i dagen. Färgton anger relativ höjd, ljusare ton = högre.
- Vatten.
- Invaderande vegetation, träd, buskar och ogräs som växt in över hårdgjorda ytor som tidigare hållits fria.

PLATSEN IDAG - BATTERI 6

ANALYS

Styrkor

Lugn plats, liknande en skogstjärn.

Syntes mellan natur och byggnader tydlig.

Lättåtkomligt bunkertak.

Svagheter

Igenväxningen och stort avstånd till andra batterier gör platsen otillgänglig.

Vattnet är troligtvis giftigt.

Långt in i skogen, kan upplevas som otryggt.

Möjligheter

En stiliserad skogstjärn.

Plats för kontemplation.

Ljusinstallationer under vattnet.

Stjärnskådarplats på natten.

Grillning eller scen på taket av bunkern.

Hot

Vattnet, drunkningsrisk.

Entrén till batteriet liknar de andra, och redan här är den lugna känslan påtaglig.

Den talldominerade skogen och lugna vattenytan för tankarna till en skogstjärn.

Batteriet är översvämmat och bunkern är vattenfylld. Vallen till höger är människoskapad men numer skogsbeklädd

Området bakom bröstvärnen är inte översvämmat men mycket igenväxt.

Bunkerns tak är ganska fritt från vegetation och skorstenarna är lågmälda.

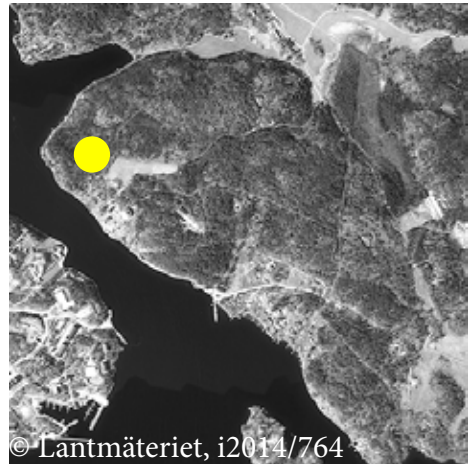
Myttingelinjens kallmur ansluter vid ingången till batteriet.

PLATSEN IDAG - BATTERI 7

BESKRIVNING & UPPLEVELSE

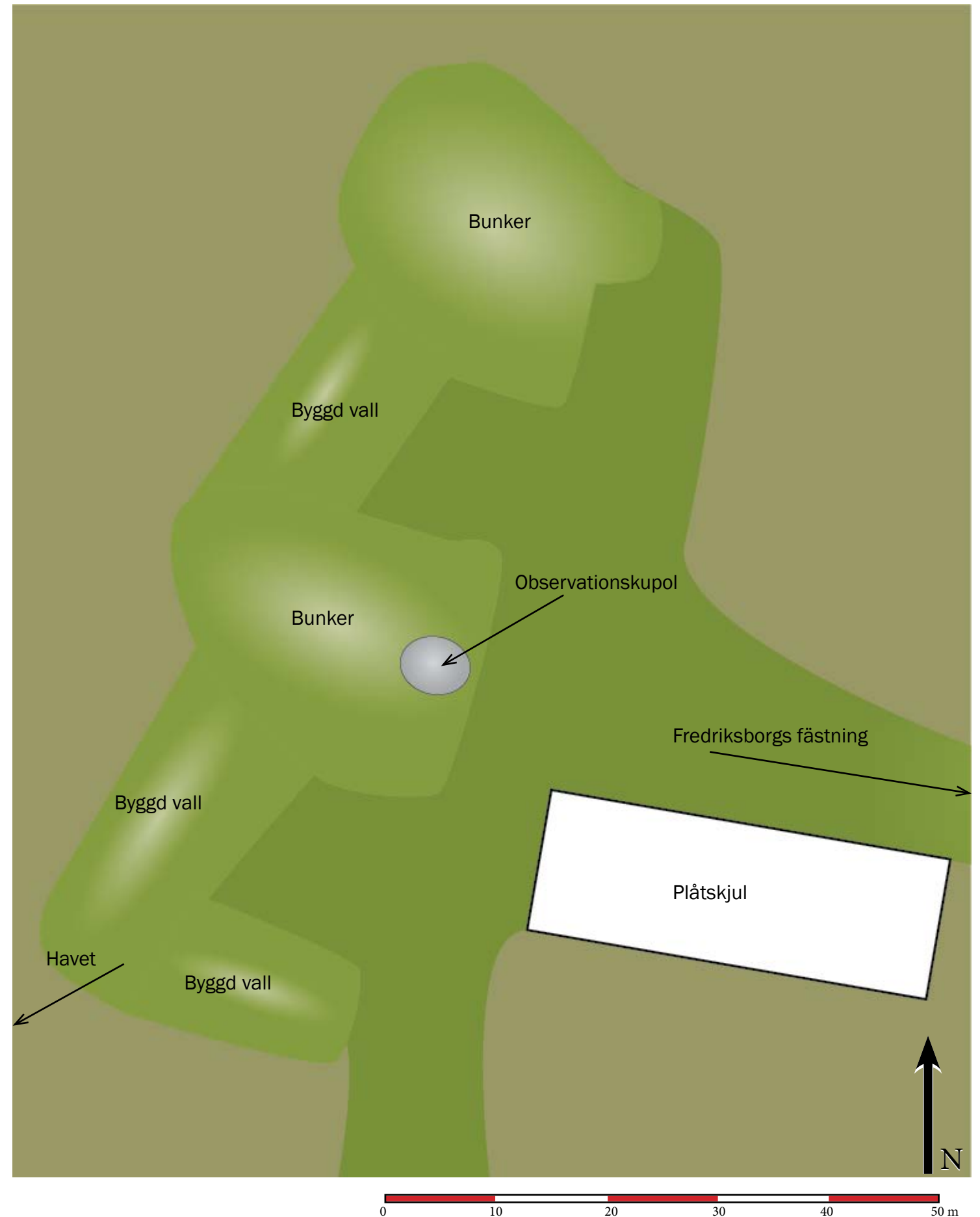
Batteri 7 är den anläggning som ligger närmast Fredriksborgs fästning. Från sydöst är det mest iögonfallande bunkrarnas fasader i natursten. På den södra bunkern finns resterna av en observationsplats i betong som är den mest moderna delen i anläggningen. Numera är siktlinjerna väster och norrut igenväxta så utsikten är obefintlig.

Från nordväst är batteriet svårupptäckt och liknar gräsbeklädda gravhögar. Överlag kan batteri 7 ses som mer estetiskt tilltalande än resterande Myttingelinjen, det har en mer gammaldags utformning och för snarare tankarna till en borg från 1800-talet.

TECKENFÖRKLARING

- Gräs/lågörtssdominerad mark, även stigar. Färgton anger relativ höjd, ljusare ton = högre.
- Kuperad mark, tät skog eller skogsbeklätt berg. Färgton anger relativ höjd, ljusare ton = högre.
- Betongkonstruktioner, bunkrar eller berg i dagen. Färgton anger relativ höjd, ljusare ton = högre.
- Byggnader såsom skjul, förråd, servicebyggnad etc.

PLATSEN IDAG - BATTERI 7

ANALYS

Styrkor

Unikt utseende gentemot de andra batterierna.
Närhet till befintligt besöksmål (Fredriksborgs fästning) med tillhörande parkering.
Ganska småskaligt.
Känns "mysigare" och mindre brutalt än övriga batterier.

Svagheter

Plåtskjulet är stort och inte speciellt tilltalande.
Branta sluttningar på kullarna.

Möjligheter

Gamla observationsplatsen kan återupplivas, med hjälp av gallring kan havsutsikt uppnås.
Aktiviteter för personer med begränsad rörlighet på grund av närheten till parkering.
Grillplats/servering.
Barnens del av rekreationsområdet.

Hot

Viss fallrisk, branta sluttningar.

Det stora plåtskjulet till vänster drar mycket fokus från batteriet när en anländer från Fredriksborgs fästning.

Batteriet består av två jordtäckta bunkrar, här den norra.

Fasaderna på bunkrarna är mer tilltalande än hos de andra batterierna. Observationskupolen har dock ett helt annat uttryck

En bild från observationskupolen visar hur höga bunkrarna upplevs.

Bunkrarna är mycket branta men deras estetiska uttryck är mer att likna vid en jordkällare än ett kanonbatteri.

När träden inte bär löv kan havet anas men på sommarhalvåret är sikten skymd.

PLATSEN IDAG - MYTTINGELINJEN

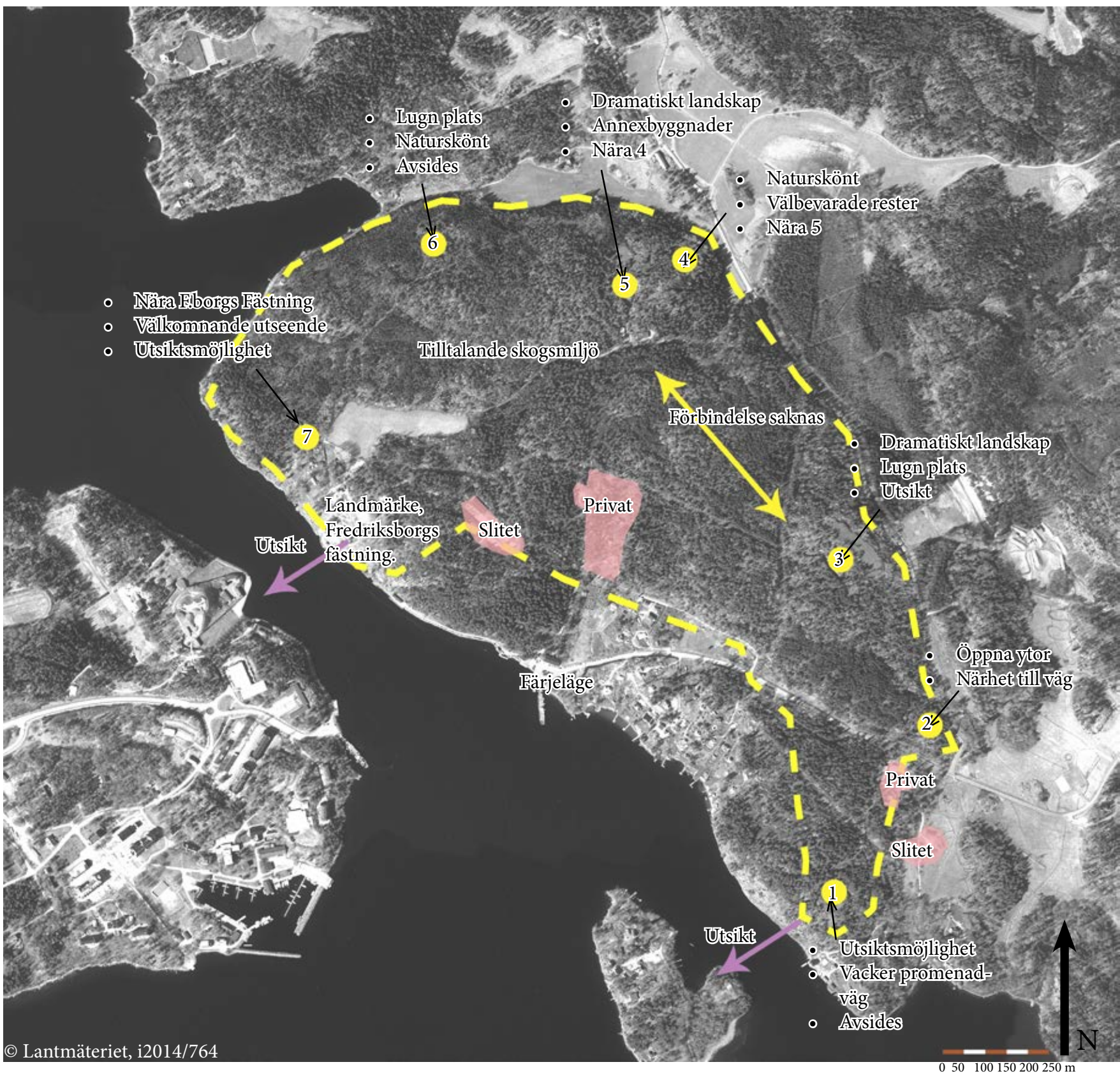
SAMMANFATTNING AV ANALYS

Batterierna är placerade i estetiskt tilltalande naturmiljöer av varierande karaktär, vilket bör utnyttjas. Batteri 1 och 7 har goda möjligheter för utsiktspunkter medan batteri 2, 4, och speciellt 6 är mer inåtvända. 3 och 5 är storskaliga och är förenade med vissa risker pga fallhöjder men är dramatiska och lugna på samma gång. Tematiskt sett är området ganska enhetligt. Den militära funktionella, utformningen på batterierna och förrådsbyggnader följer liknande estetik. Den rent fysiska sammanlänkningen av de olika batterierna är dock mer bristfällig. De norra batterierna (4, 5, 6 och 7) anknyter väl till Fredriksborgs fästning och varandra medan batteri 1, 2 och 3 ligger mer för sig själva, vilket försvårar upplevelsen av området som en helhet. De flesta av batterierna är mycket överväxta med lövsly och tall men betongkonstruktionerna är tämligen välbehållna även om putsen lossnat på sina ställen. Det är möjligt att uppfatta många av batterierna som hotfulla, speciellt batteri 5 med sina torrgravar och nedgångna annexbyggnader medan batteri 1 och 7 är ganska inbjudande.

TECKENFÖRKLARING

- X Batteriplats, nummer
- Problematisks bebyggelse
- Områdesgräns

ANALYS, HELA OMRÅDET

DEL III: REKREATIONSSOMRÅDET

PROGRAM FÖR HELA OMRÅDET.

REKREATIONSOMRÅDET - MYTTINGELINJEN

FÖRKLARING AV PROGRAM

Analysen visar vilka styrkor och svagheter som finns var. Det övergripande programmet, som grafiskt visas till höger, utvecklades genom att utnyttja de olika batteriernas styrkor för att skapa en variation av platser. Varje batteri fick etiketten 'aktiv plats' som innebär att den delen av rekreationsområdet ska fokusera på fysisk aktivitet, eller 'lugn plats' som innebär att det batteriet ska vara en plats för vila och meditation. Batterierna är inte anpassade för människor med rörelsehinder och jag ansåg att det inte går att tillgängliggöra hela området. Därför valde jag att försöka göra minst ett batteri av varje typ nåbar med bil för att människor med rörelsehinder åtminstone delvis ska få ta del av anläggningen. Eftersom den fysiska sammanlänknings av de olika batterierna var bristfällig på sina ställen behövdes nya stråk för att skapa kopplingar mellan batterierna i norr och de i söder samt med Fredriksborgs fästning. De nya stråken baseras på rester av muren och befintliga kraftledningsgator då dessa idag går strategiskt över området och på behörigt avstånd från den privata bebyggelsen.

För varje batteri utvecklades dessutom ett delprogram baserat på dess styrkor och svagheter.

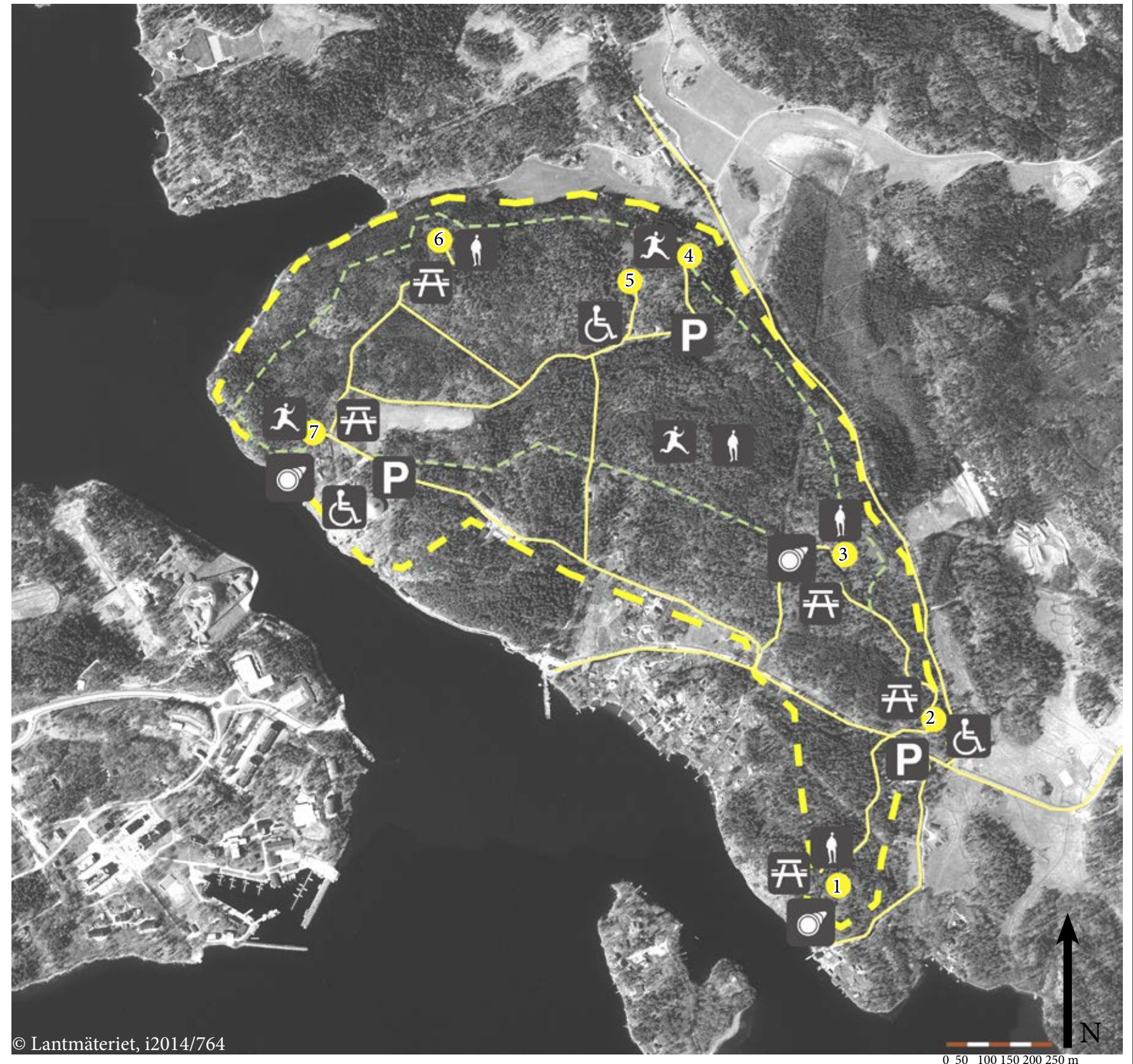
ÖVERGRIPANDE PROGRAMMÅL

- Skapa ett tematiskt och fysiskt sammanlänkat rekreationsområde för olika grupper av människor.
- Använda skillnader i de olika batterityperna för att förmedla olika upplevelser.
- Peka på samspelet mellan natur och byggda element.
- Bevara uttrycket av förfall men minska den eventuella upplevelsen av osäkerhet.
- Där det är möjligt, tillgängliggöra platsen för människor med funktionsnedsättning.
- Använda befintliga besöksmålet Fredriksborgs fästning som nav för området.
- Framhäva existerande värden.

TECKENFÖRKLARING

- Batteriplats, nummer
- Befintliga stråk
- Nya stråk
- Områdesgräns
- Parkering
- Delvis nåbar med rullstol.
- Sittmöbler
- Utsikt
- Aktiv plats
- Lugn plats

PROGRAMKARTA

DEL IV: REKREATIONSSOMRÅDET - BATTERIERNA

DELPROGRAM OCH PLAN OCH SKISSER FÖR INDIVIDUELLA BATTERIER.

REKREATIONSOMRÅDET - BATTERI 1

A. Gallringen västerut medför havsutsikt från bunkerns tak, en trappa tillförs för att taket lättare ska kunna bestigas.

B. Röjning av växtligheten innanför bröstvärnen och tillförande av sittplatser skapar en intim känsla.

REKREATIONSOMRÅDET - BATTERI 2

‘TEATERSKANSEN’

Teaterskansen besöks när till exempel en konsert, friluftsteater eller föreläsningar har förlagts dit, eller vid midsommarfirande och utomhusfester. Bänkarna som byggs från bröstvärnens trappor ger plats åt ett 60-tal åskådare men ytterligare sittplatser kan föras ut från förrådet i den gamla bunkern. Platsen är oprogrammerad när ingenting är bokat så de öppna ytornas användning begränsas bara av besökarnas fantasi.

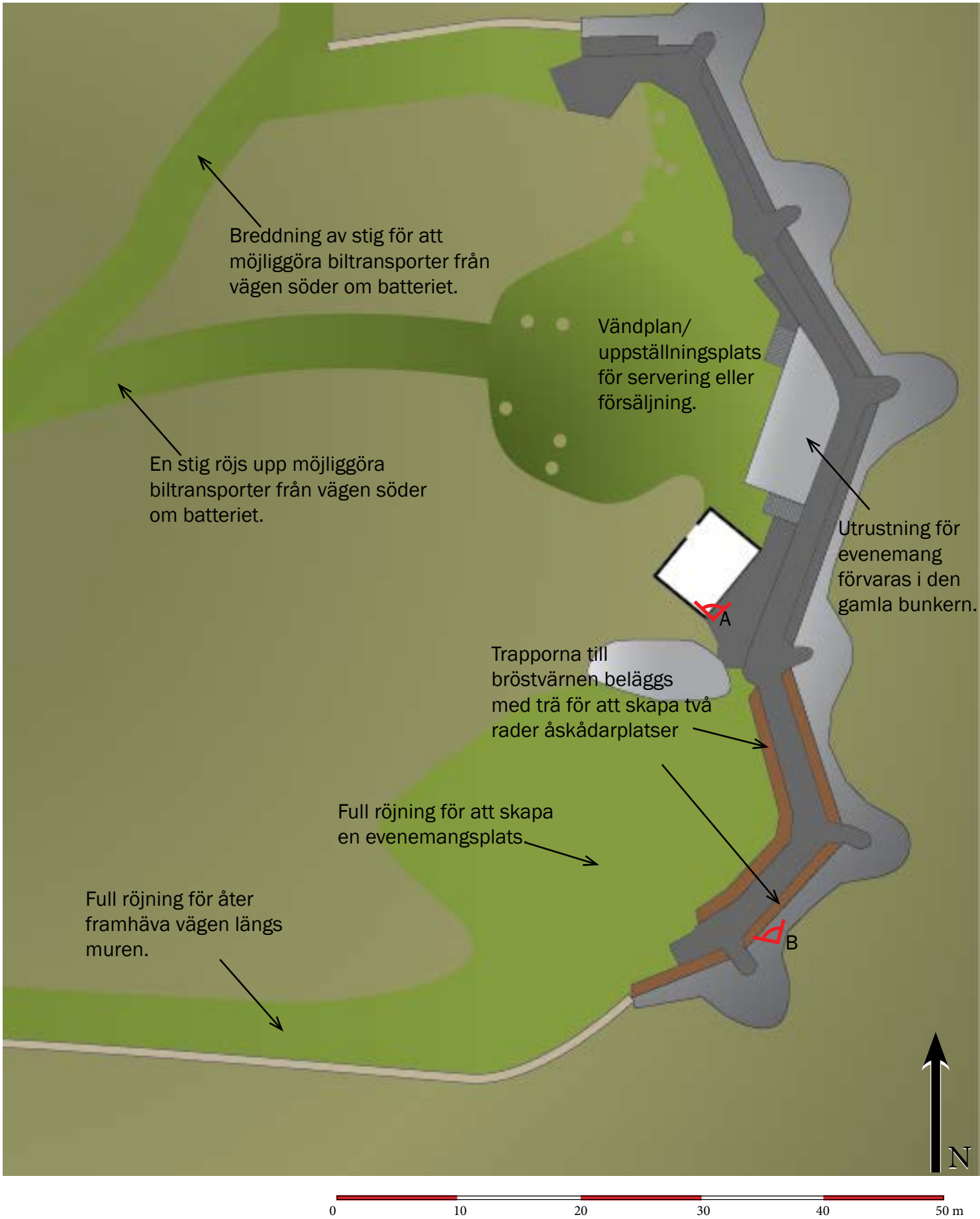
PROGRAMMÅL

- Batteri 2 ska vara en evenemangsplats.
- Scenen kan byggas upp vid den öppna ytan i söder.
- När inget evenemang är bokat är platsen oprogrammerad.
- Trappsektionen av bröstvärnen används som sittplatser.
- Stolar och materiel till scenen kan förvaras i bunkern.
- Rökning av väg längs med bröstvärn mot batteri 1.
- Ska vara nåbart med funktionshinder.

TECKENFÖRKLARING

- Gräs/lågörtsdominerad mark, även stigar. Färgton anger relativ höjd, ljusare ton = högre.
- Kuperad mark, tät skog eller skogsbeklätt berg. Färgton anger relativ höjd, ljusare ton = högre.
- Betongkonstruktioner, bunkrar eller berg i dagen. Färgton anger relativ höjd, ljusare ton = högre.
- Träkonstruktion, t.ex bänkar, trädäck.
- Välbevarat muravsnitt.
- Invaderande vegetation, träd, buskar och ogräs som växt in över hårdgjorda ytor som tidigare hållits fria.
- Byggnader såsom skjul, förråd etc.
- Punkt för skiss.

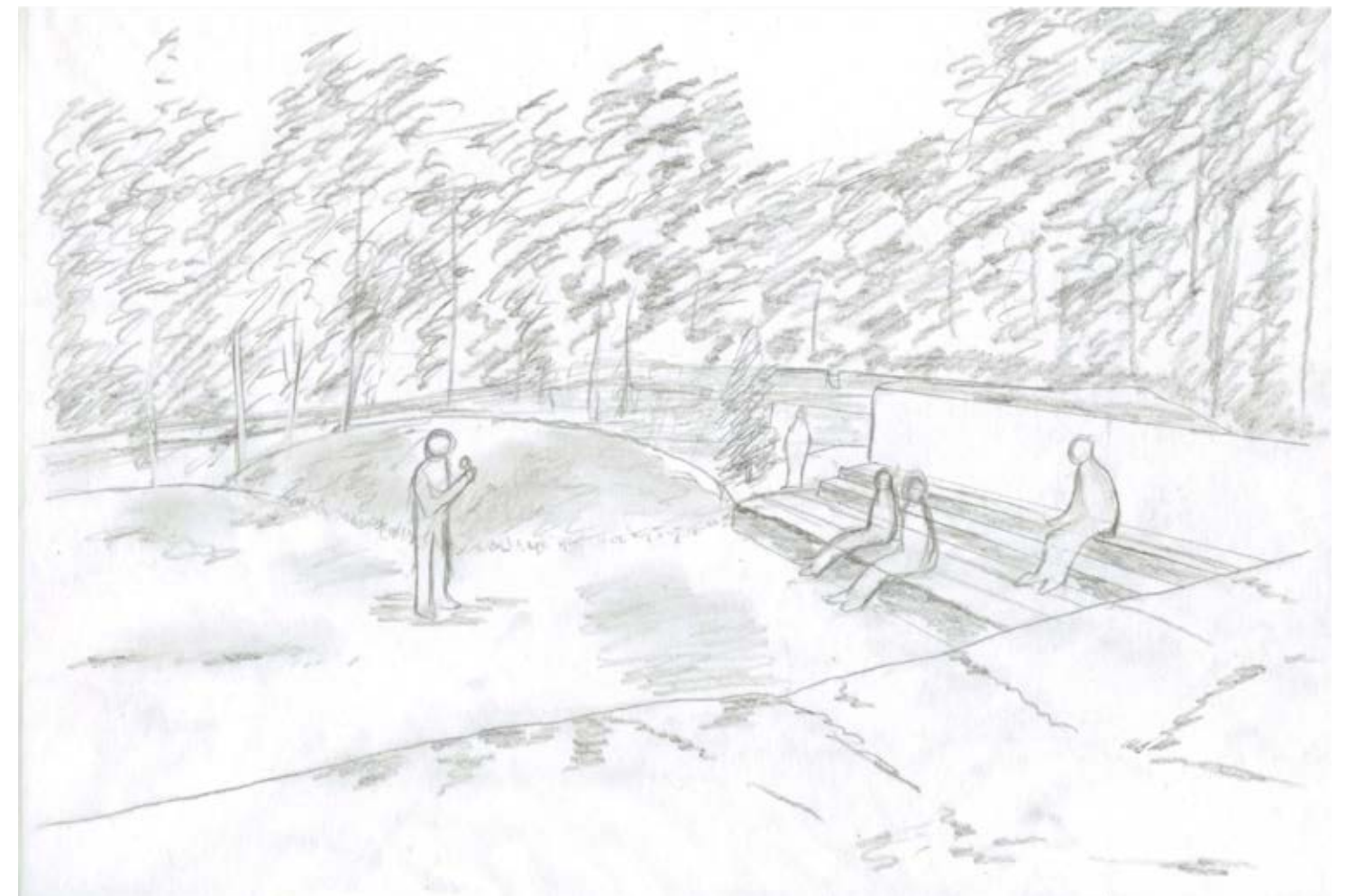
PLAN ‘TEATERSKANSEN’

REKREATIONSOMRÅDET - BATTERI 2

Bunkern fungerar som förrådsutrymme för evenemang och blir nåbar med bil för eventuell transport av material och människor med rörelsehinder.

'Teaterskansen' fungerar huvudsakligen som evenemangsplats, långbord kan ställas upp, konserter eller föreläsningar kan hållas eller en friluftsteater kan utnyttja platsen. De öppna ytorna medför många möjligheter.

REKREATIONSOMRÅDET - BATTERI 3

‘MEDITATIONSFORTET’

I meditationsfortet ligger fokus på att uppleva det mäktiga landskapet som försvarsutbyggnaden skapat. De höga väggarna och vidsträckta skärvfälten ger en karg men imponerande känsla och i torrgravarnas nordöstra hörn finns den lilla oasen med en lugn vattenspegel. De olika torrgravarna är i varierande grad beväxna med självsådda träd och buskar för att skapa olika meditativa upplevelser och forthjässans kulliga horisont påminner om statiska sanddynor.

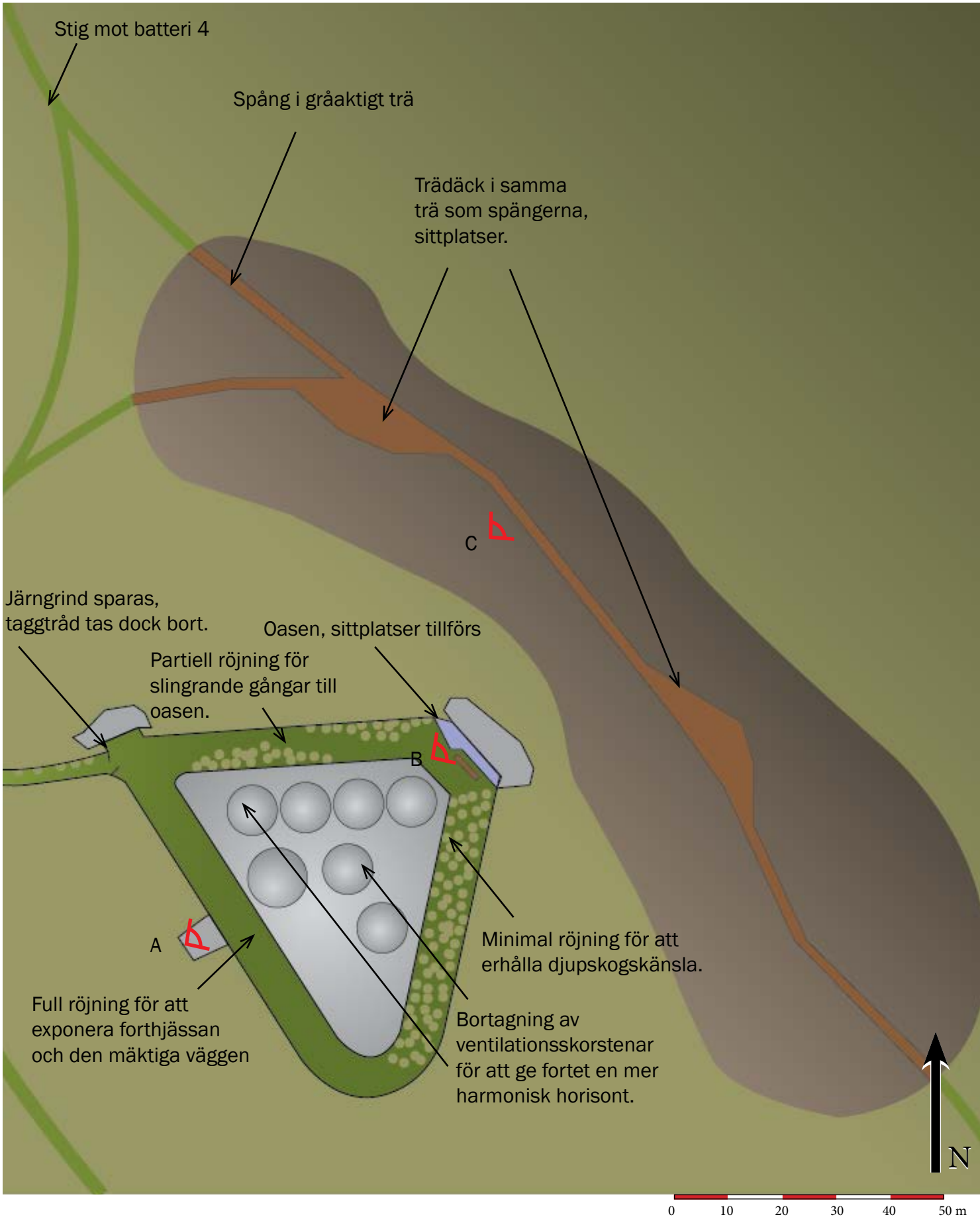
PROGRAMMÅL

- Batteri 3 ska upplevas som lugn.
- Landskapet ska sättas i fokus.
- Selektiv röjning av den naturliga grönsakan nere i torrgraven skapar slingrande gångar.
- Vattensamlingen vid flankgalleriet sparas och renas.
- Ventilationsanordningen på forthjässan tas bort för att skapa en mer harmonisk horisont.
- Forthjässan fortsätter vara onåbar för besökare.
- Krönen säkras med räcken.
- Skärvfältet förses med lågmälda spänger och två trädäck med sittplatser.
- Tillfälliga konstutställningar kan ske på väggarna i torrgravarna.
- Fladdermössens öppningar i fortväggarna sparas.

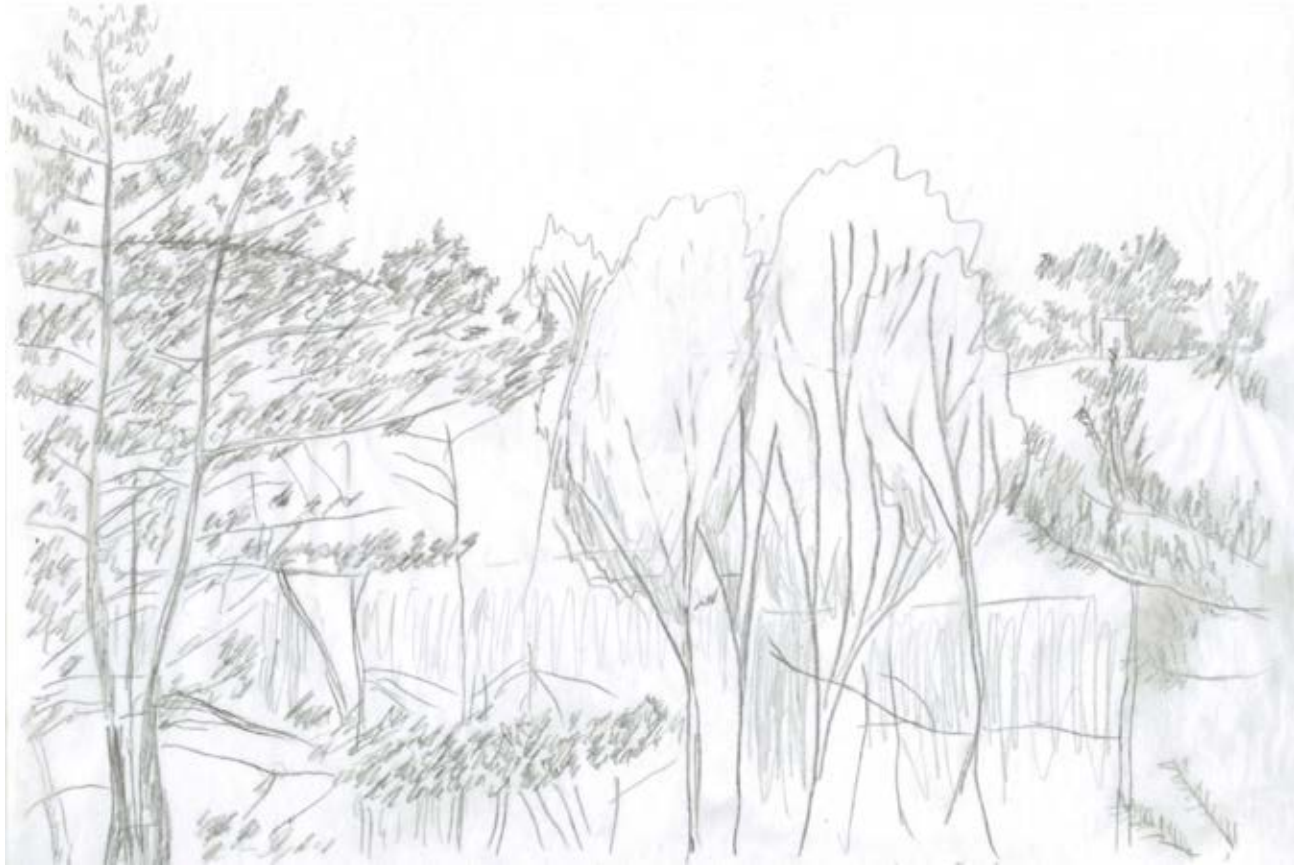
TECKENFÖRKLARING

- Gräs/lågörtssdominerad mark, även stigar. Färgton anger relativ höjd, ljusare ton = högre.
- Kuperad mark, tät skog eller skogsbeklätt berg. Färgton anger relativ höjd, ljusare ton = högre.
- Betongkonstruktioner, bunkrar eller berg i dagen. Färgton anger relativ höjd, ljusare ton = högre.
- Sprängsten. Färgton anger relativ höjd, ljusare ton = högre.
- Vatten.
- Träkonstruktion, t.ex bänkar, trädäck.
- Invaderande vegetation, träd, buskar och ogräs som växt in över hårdgjorda ytor som tidigare hållits fria.
- Punkt för skiss.

PLAN ‘MEDITATIONSFORTET’

REKREATIONSOMRÅDET - BATTERI 3

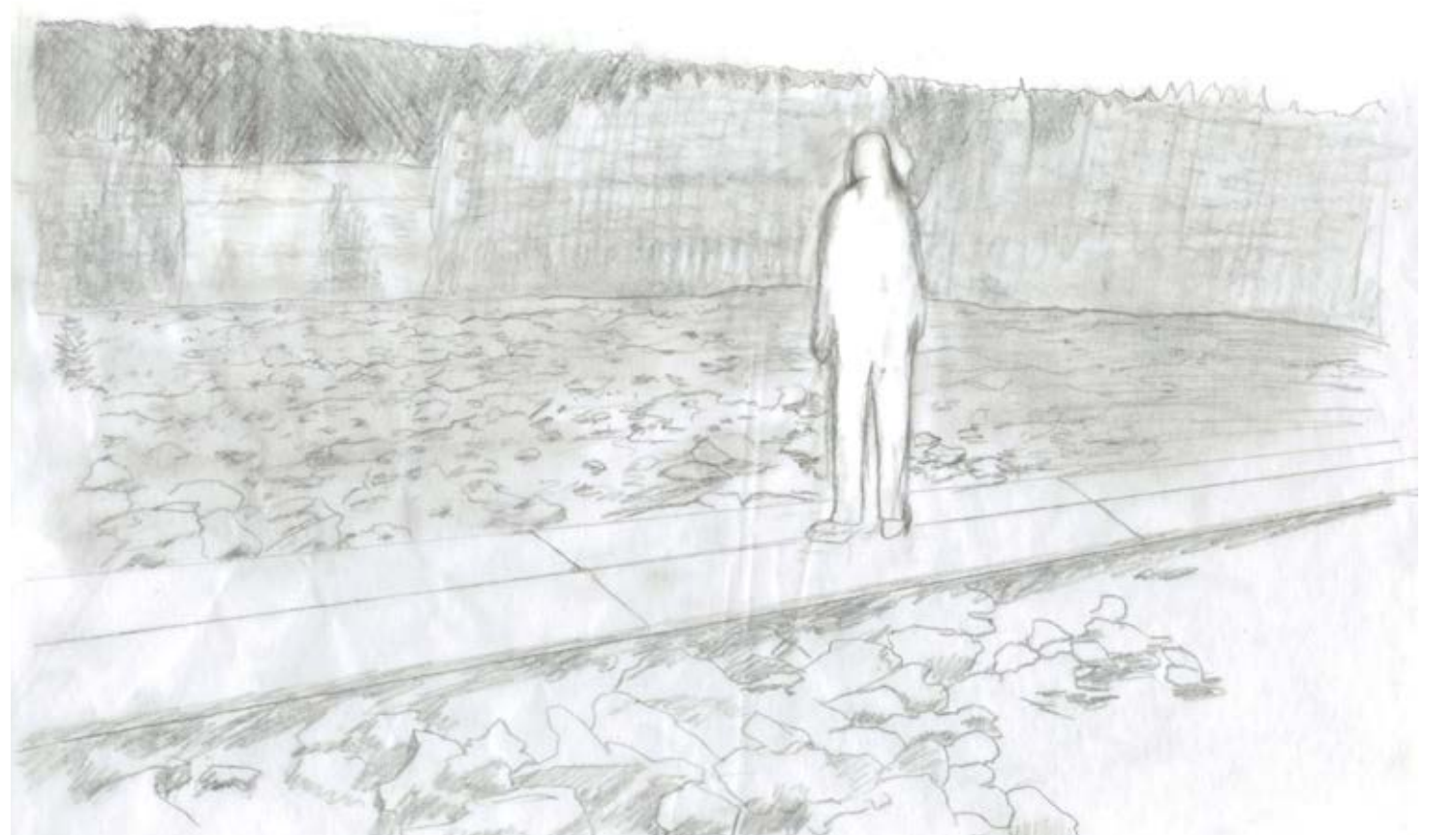
A. Vy över torrgraven mot forthjässan i full grönska. Hjässan är i princip helt gömd bakom träden, notera även ventilationsskorstenen till höger.

A. Vy över torrgraven mot forthjässan efter röjningen, platsens böljande former framträder tydligt. Små tallar i sprickor på hjässan tillåts stå kvar.

B. Oasen. Vattensamlingen nere i torrgraven sparas och renas. Bänk tillförs för att skapa en plats för vila och meditation.

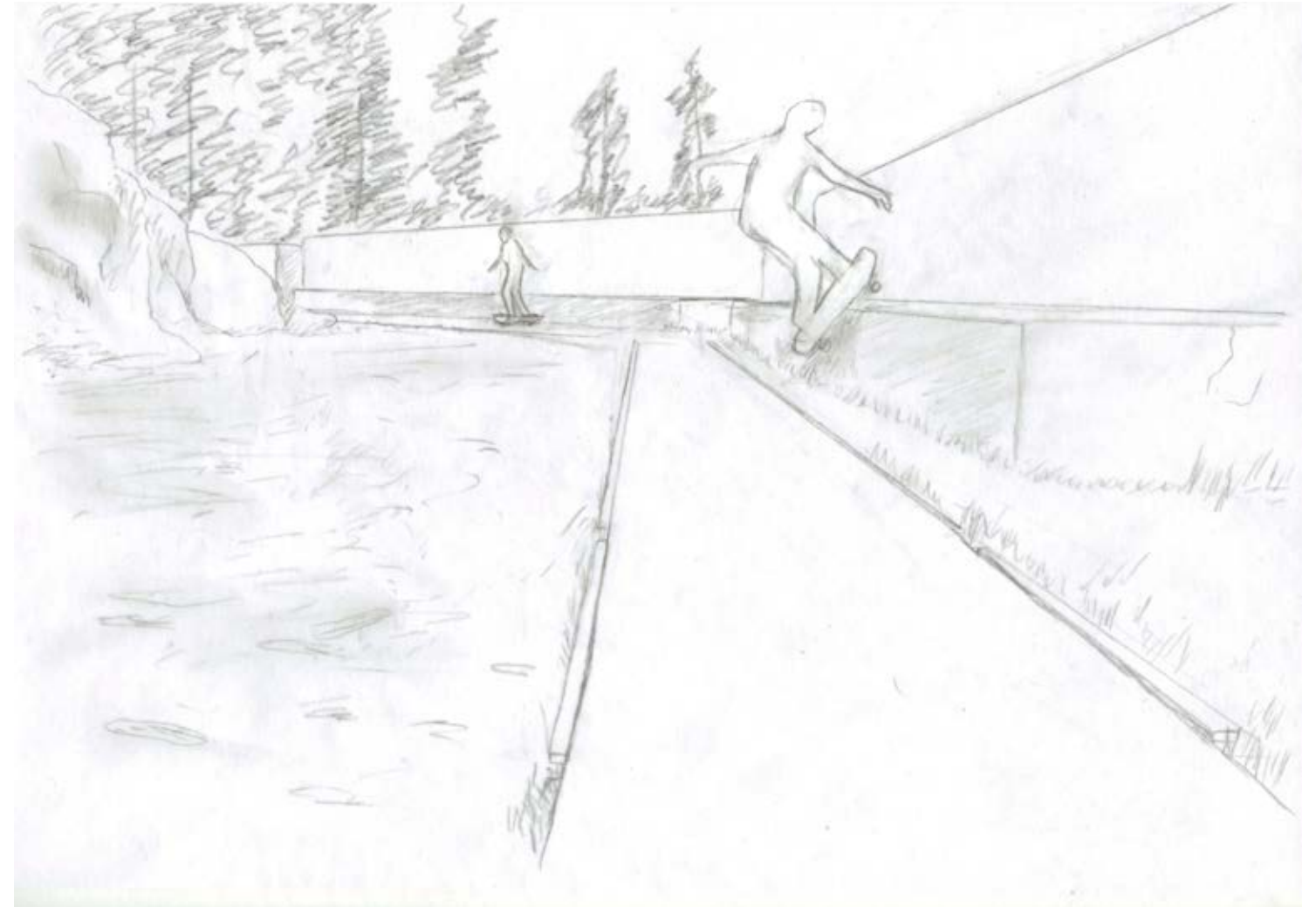

C. Vy över skärvfältet mot gamla skjutbanan. Spänger möjliggör enklare promenerande över fältet men ska utföras i gråaktigt trä för att inte bryta det kärva intrycket.

REKREATIONSOMRÅDET - BATTERI 4

A. Batteri 4 innehåller ganska få artefakter, en av dem är en betongstapel i den så kallade bergsalkoven. Här används den för klättring.

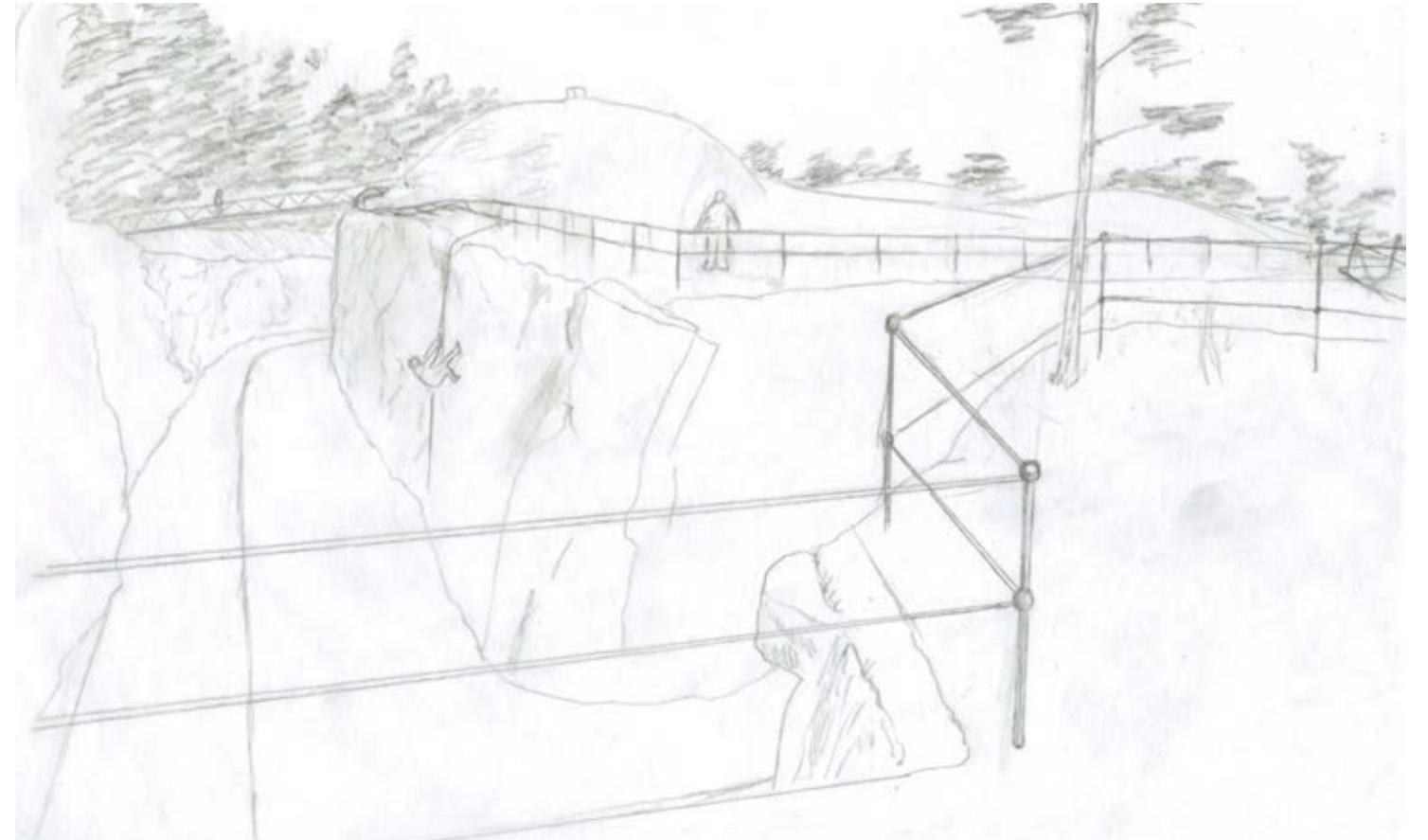

B. Trapporna till bröstvärnen gjuts om till det högre steget och fungerar på så sätt som både sittplatser och objekt att hoppa med brädan mot. Mellan de välbevarade delarna av rälsen skalas vegetationstäcket bort och en slät, färgad betongyta gjuts.

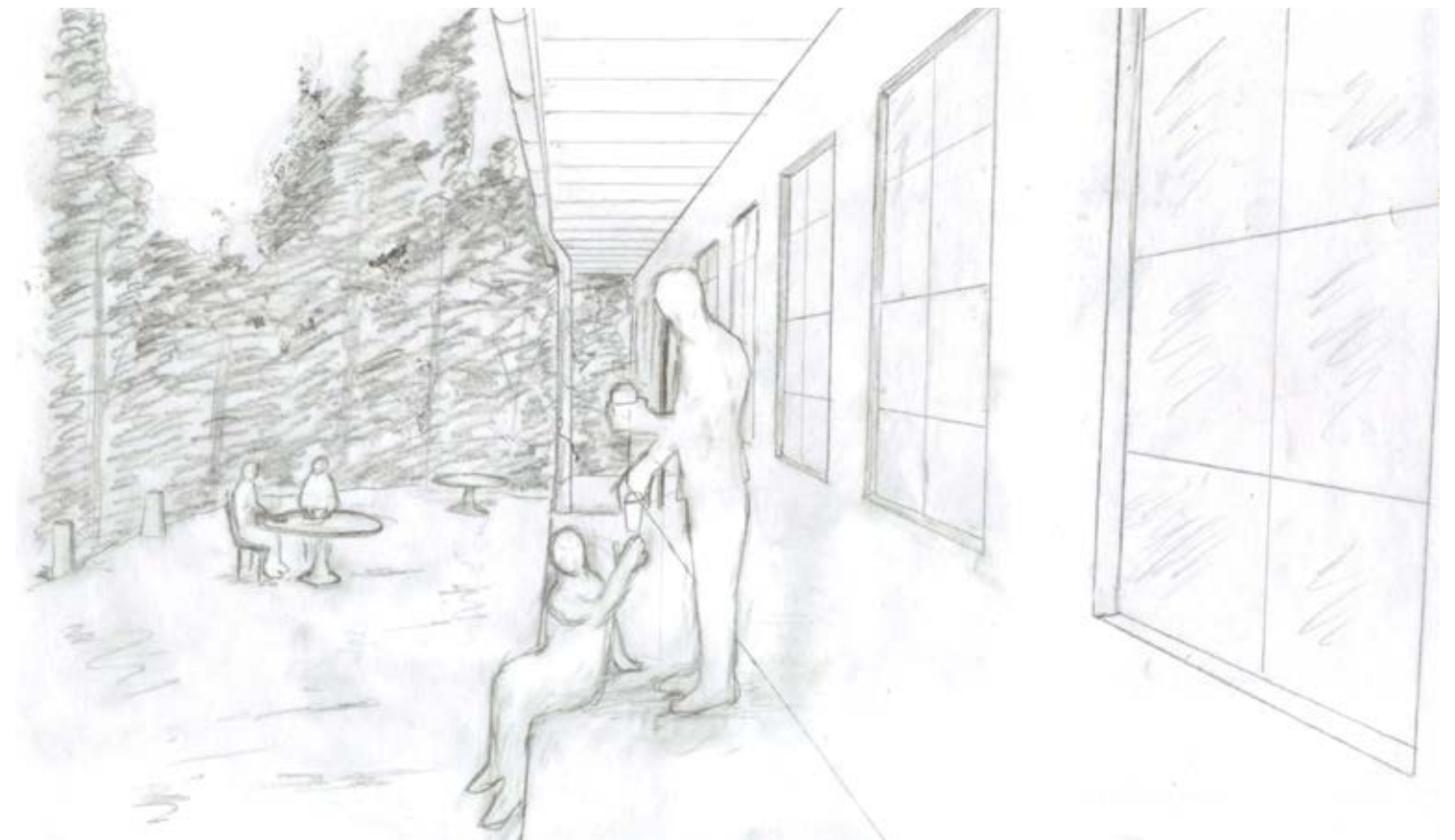
REKREATIONSOMRÅDET - BATTERI 5

A. Torrgravarna röjs från lövsly och en löpar-/rullskridskobana av färgad betong etableras. Klättring kan liksom batteri 4 ske på väggarna.

B. Till skillnad från batteri 3 kan forthjässan nås med broar och en trappa. Det speciella kulliga landskapet kan upplevas med skateboard om så önskas då hjässan är säkrad med räcken.

C. Ammunitionsverkstaden saneras och görs om till servering, medhavd matsäck kan ätas i lokalen eller utanför.

REKREATIONSOMRÅDET - BATTERI 6

‘SKANSTJÄRNEN’

Batteri 6 behåller mycket av sitt gamla utseende och känsla av avskildhet. Skanstjärnen är en plats för lugn och kontemplation där naturen får ta tillbaka mycket av det som byggts upp av människan. De få förändringar som görs syftar till att förenkla framkomligheten och en smärre justering av skorstenarna på bunkrens tak skapar eldfat för eventuella nattliga exkursioner.

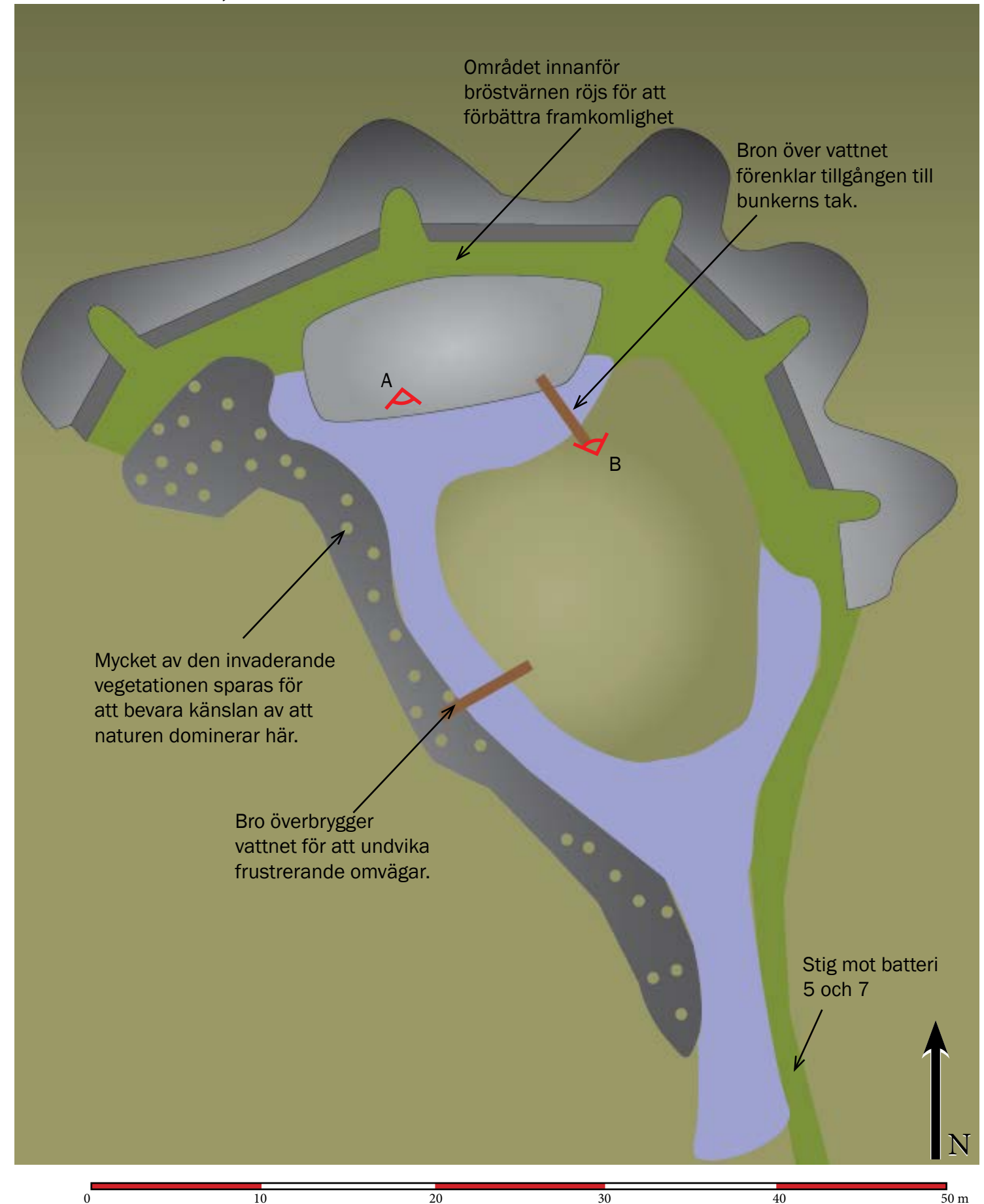
PROGRAMMÅL

- Platsen ska upplevas som lugn och kontemplativ.
- Skorstenshattarna vänds upp och ner och kan användas som eldfat.
- Vattnet överbryggs från kullen i sydöst.
- Bunkerhjässan säkras med räcken.
- Platsen röjs minimalt, enbart för att främja framkomlighet.
- Vattnet renas om möjligt.

TECKENFÖRKLARING

- Gräs/lågörtssdominerad mark, även stigar. Färgton anger relativ höjd, ljusare ton = högre.
- Kuperad mark, tät skog eller skogsbeklätt berg. Färgton anger relativ höjd, ljusare ton = högre.
- Betongkonstruktioner, bunkrar eller berg i dagen. Färgton anger relativ höjd, ljusare ton = högre.
- Vatten.
- Träkonstruktion, t.ex bänkar, trädäck.
- Invaderande vegetation, träd, buskar och ogräs som växt in över hårdgjorda ytor som tidigare hållits fria.
- Punkt för skiss.

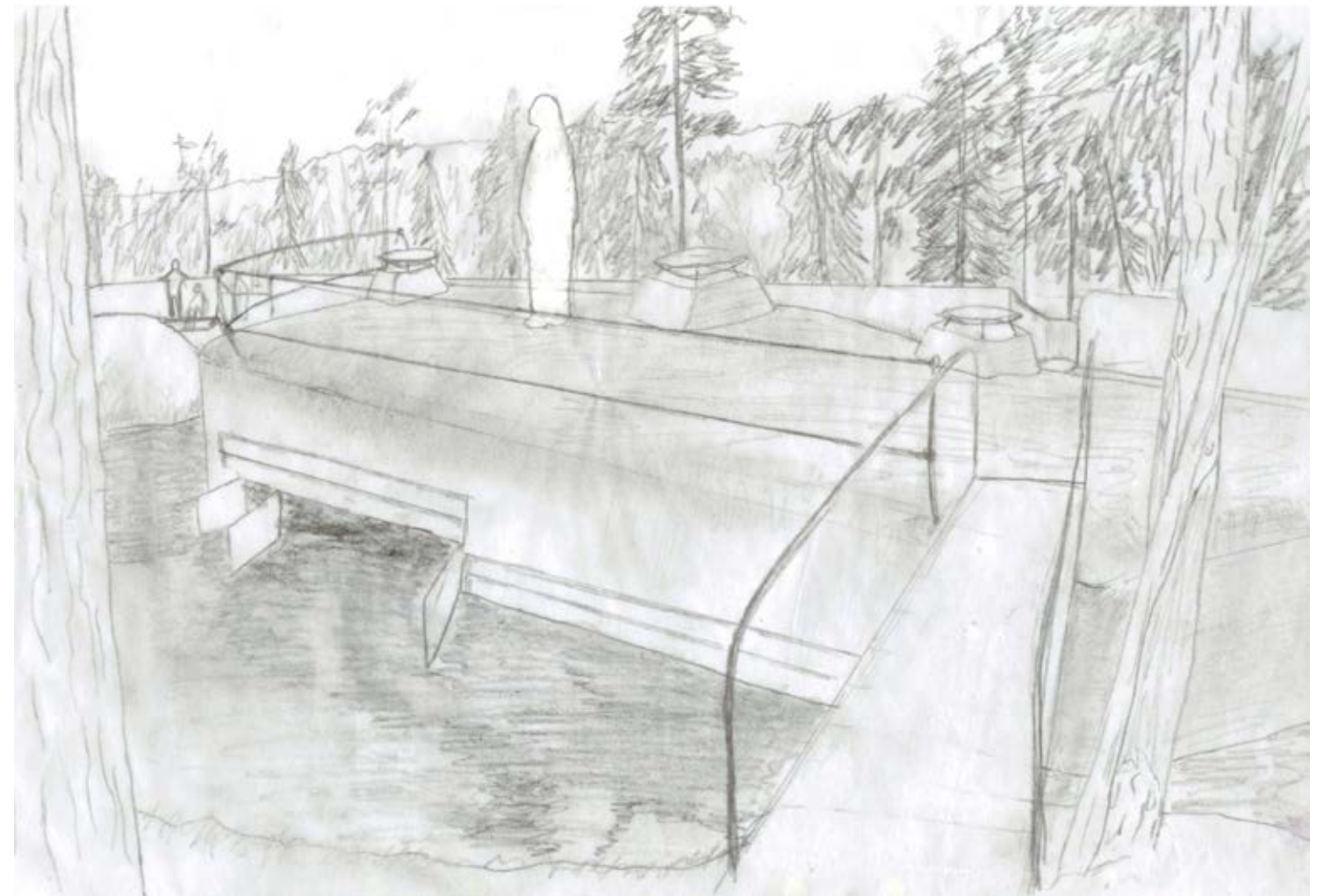
PLAN ‘SKANSTJÄRNEN’

REKREATIONSOMRÅDET - BATTERI 6

A. Översvämningen i batteriet får den att likna en skogstjärn. Få tillägg görs och lite gallras för att bibehålla en lugn känsla på platsen. Broarna över vattnet kan fungera som meditativa platser.

B. Taket till den översvämmade bunkern görs nåbar med en bro och säkras med räcken. Eldfat kan skapas av de gamla skorstenarnas hattar genom att de helt enkelt vänds.

REKREATIONSOMRÅDET - BATTERI 7

‘LEKBUNKERN’

Till lekbunkern kommer bland annat barnfamiljer då det finns lekredskap av stockar och närhet till parkeringsplats. Den gamla observationskupolen får en renässans genom tillägget av en hängbro och utsikten från kupolen återställs genom gallring av skogen västerut. Grillmöjligheter finns och ved är lätt tillgänglig i de gamla bunkrarna. Det stora plåtskjulet förses med en ny fasad och kan användas som förråd för lekutrustning och reparaionsverkstad för dessa.

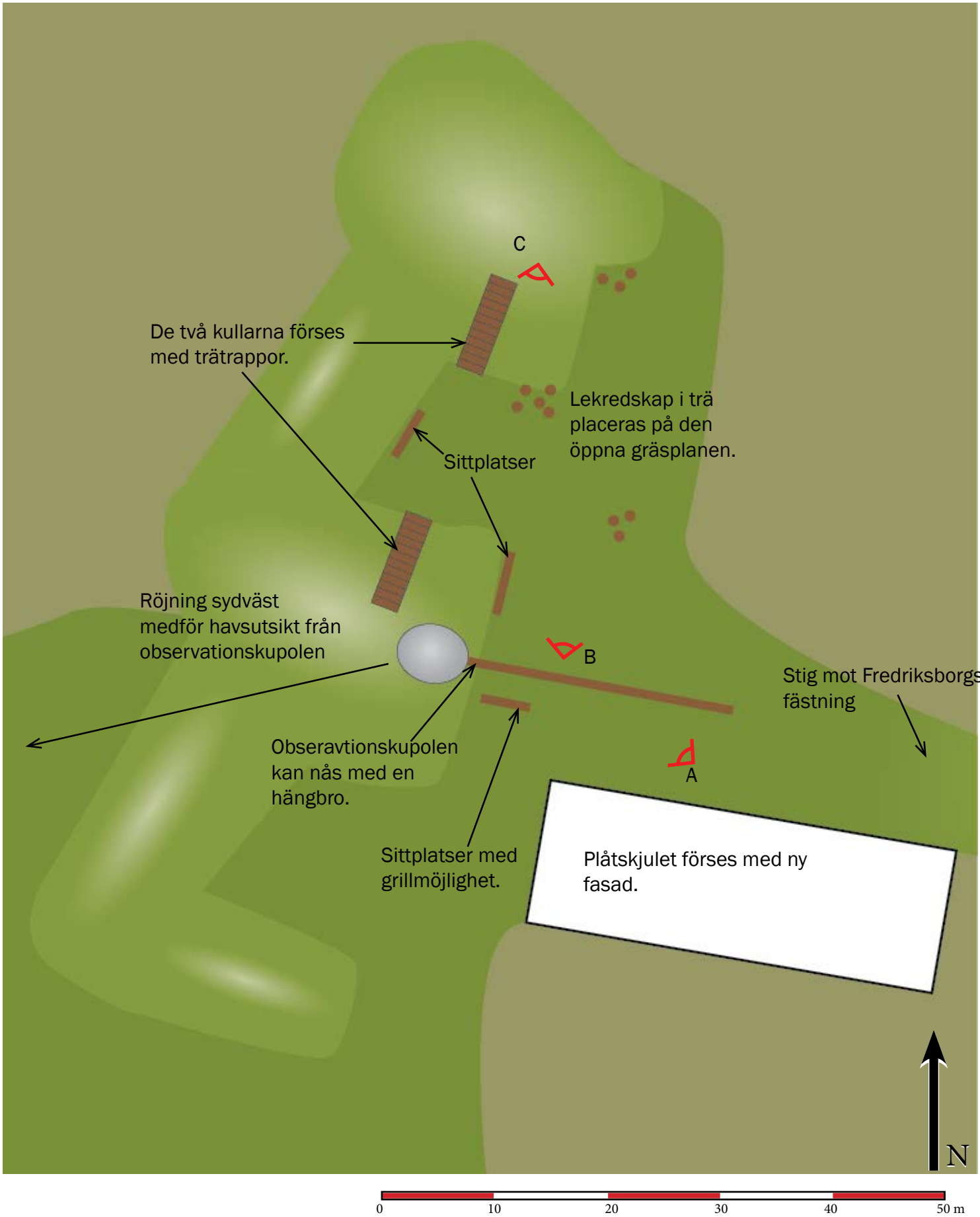
PROGRAMMÅL

- Fokus ska ligga på lekfullhet.
- Lekredskap i trä utplaceras.
- Observationsplatsen återupprättas med hjälp av en hängbro.
- Gallring av skog mot sydväst för att medge havsutsikt från observationskupolen.
- Grillmöjligheter placeras ut.
- Plåtskjulet intill förses med fasad i trä.
- Utplacering av sittplatser.

TECKENFÖRKLARING

- Gräs/lågörtssdominerad mark, även stigar. Färgton anger relativ höjd, ljusare ton = högre.
- Kuperad mark, tät skog eller skogsbeklätt berg. Färgton anger relativ höjd, ljusare ton = högre.
- Betongkonstruktioner, bunkrar eller berg i dagen. Färgton anger relativ höjd, ljusare ton = högre.
- Träkonstruktion, t.ex bänkar, trädäck.
- Byggnader såsom skjul, förråd etc.
- Lekredskap i trä.
- Punkt för skiss.

PLAN ‘LEKBUNKERN’

REKREATIONSOMRÅDET - BATTERI 7

A. Observationskupolen förses med en hängbro för att kunna nås på ett lustfyllt sätt. Grillmöjligheter kan placeras ut och vedförråd förläggs till kullarnas förråd.

B. Lekredskap i trä placeras ut på den öppna gräsytan. Utformningen på redskapen passar väl ihop med omgivningarna.

C. Kupolen kan även nås genom trätrappa på sidan av kullen, och en rejäl gallring av den bakomliggande skogen möjliggör storslagna vyer norr om Oxdjupet.

DEL V: DISKUSSION

SLUTDISKUSSION

ALLMÄN DISKUSSION

Försvaret är i den värld vi lever i kanske ett nödvändigt ont men om ett resultat av att ha en försvarsmakt är att den producerar en stor mängd övergivna platser utan funktion anser jag att dessa platser borde användas och ges nya funktioner. Medan industrimiljöer på senare år har börjat uppmärksammas med avseende på deras unika utformning ägnas militäranläggningar relativt lite intresse. Målet med detta examensarbete har varit att visa att det finns möjligheter att använda nedlagda försvarsanläggningar till att skapa tilltalande områden för allmänheten, och jag anser att detta mål har uppnåtts. De 7 batterierna har getts nya, varierande funktioner med fokus på att förstärka respektive batteris unika styrkor. Platsen som helhet har fått nya stråk för att besökare enklare ska kunna orientera sig och ett nav för området har etablerats i Fredriksborgs fästning.

Det är naturligtvis svårt att bedöma huruvida allmänheten faktiskt skulle uppskatta ett projekt som detta, men jag har siktat på att skapa förutsättningar för olika rekreativa beteenden på platsen. Ett projekt som det här medför speciella villkor: det finns knappt några referensprojekt, områdena är glest befolkade eller ligger avsidet, så det finns inga garanterade besökare och estetiken är mycket speciell. Nackdelen för arbetet har varit att det finns få projekt att inspireras av men fördelen är att det av samma anledning är ett nytt och spännande ämne att utforska.

DISKUSSION - METOD

Fokus på mitt projekt har legat på gestaltning och funktionsplacering eftersom resultatet ska fungera som inspiration och diskussionsunderlag. Jag har därför försökt framhäva platsernas styrkor och tonat ner svagheter samt rent administrativa hinder för att ett rekreationsområde vid Myttingelinjen skulle kunna anläggas. Vissa hot nämns i analyserna men togs sällan i beaktande vid programplanerna för batterierna. Anledningen till det är att många hot är hypotetiska, till exempel att de närboende skulle ha något emot en exploatering.

Visserligen skulle en intervjudel kunna lagts till för att undersöka det folkliga stödet för mitt projekt men då målet är inspiration ansåg jag att det dels skulle ta mycket tid från gestaltandet och dels att det skulle sätta spärren på min kreativa process.

En fråga som återkom med jämna mellanrum under arbetets gång var säkerhetsaspekten och hur den förhåller sig till det estetiska uttrycket jag eftersträvade. Även om hela området kan göras säkert så skulle säkerhetsanordningar som stängsel kunna förta platsens karaktär. Exempel på det finns vid batteri 3 och 5, där stängsel idag är uppsatt och förutom att det ser fult och tråkigt ut skickar det ut signalen att detta inte är en plats för allmänheten. Min lösning, som syns på skisserna till bland annat batteri 5 och 6 var att ersätta stängsel med järnräcken av en mer tilltalande utformning. Jag hade också tanken på att låta platsen vara fullständigt osäkrad och låta alla besök ske på egen risk men det är svårt att försvara en omgestaltning som ska bjuda in folk utan att se till att det är någorlunda ofarligt. Kort sagt, jag tror att vid alla former av omgestaltning av militäranläggningar kommer säkerheten att vara en knäckfråga. Något som jag har bortsett från med hänvisning till att arbetet är inspirationsmaterial är den ekonomiska aspekten. Dels för att jag inte har kunskap om vad exempelvis sanering kostar och dels för att om det inte finns indikationer på att rekreationsparken skulle få en hög besöksfrekvens är det svårt att motivera de förmodat höga kostnaderna. Med andra ord, finns inget besöksunderlag så byggs inte parken.

Rödlistade arter är en annan fråga som alltid kommer att vara aktuell vid den här typen av projekt, ofta finns det en och annan sällsynt art som trivs i gamla ruiner. De rödlistade fladdermössen vid batteri 3 och 5 fick visserligen behålla sina öppningar i fortet så de kan ta sig in och ut när de vill. För övrigt görs inga förändringar inne i själva fortet där fladdermössen huserar. Däremot kanske ett ökat besöksstryck och själva byggprocessen i närheten inverka negativt på djurens benägenhet att bo kvar men jag har inte tillräcklig kunskap om fladdermöss för att kunna göra en korrekt bedömning.

Vad gäller litteraturstudien så nämndes tidigare att referensprojekten var få. Vad gäller historia och underlag till inventeringen av Myttingelinjen var boken Vaxholmslinjen ganska heltäckande för den information som behövdes. Källorna i boken är olika myndigheter och museer så jag anser den vara tillförlitlig. Inventering och analys baseras mycket på mina egna observationer och upplevelser av platsen, så det är möjligt att inventeringen kan tolkas som ofullständig och analysen kan anses subjektiv.

DISKUSSION - RESULTAT

Syftet med arbetet var att aktivera platsen och om rekreationsområdet skulle förverkligas tror jag att det skulle aktiveras. Ruinturism är redan ett vedertaget begrepp, men jag ville få människor som allmänt inte är intresserade av ruiner att besöka dessa miljöer. Eftersom konceptet är ovanligt och platsen är kustnära så utgår jag från att området skulle besökas frekvent och bli ett turistmål i sig. På det stora hela tycker jag att batteriernas omgestaltning svarar väl mot programmen. Så här i efterhand kan jag tycka att fokus låg lite väl mycket på kontemplation istället för aktivitet. Emellertid hör det ihop med valet att inte använda mig av för många tillägg då tränings- och lekredskap riskerar att förstöra platsernas ursprungliga karaktär. Dessutom räknade jag med området mellan batterierna kan användas till löpning, cykling eller skidåkning.

I efterhand inser jag att det hade varit möjligt att lägga fokus på några få av batterierna samt arbeta mer med hela området eftersom jag då hade kunnat skapa mer detaljerade lösningar och kanske hunnit med fullständiga gestaltungsförslag istället för översiktliga strukturer. Dock anser jag att det i så fall är nästa steg i formgivning. Resultatet av det här examensarbetet har skapat en grund för vidare gestaltning på en mer detaljerad nivå.

Valet att använda mig av handritade skisser var ett relativt sent beslut, egentligen tänkte jag bara använda dem som underlag för datorskapad grafik men vid skanningen tyckte jag att de fångade känslan av gamla ruiner bättre än vad ett kollage från photoshop gör. Nackdelen är att blyertsskisser kan te sig inexacta men eftersom detta examensarbete syftar till att väcka inspiration och idéer ansåg jag att känslan var viktigare än precision, och därmed mer lämpad för detta syfte.

SLUTORD

Ruiner finns överallt och kommer troligtvis alltid att finnas. Ska vi demolera och bygga nytt eller konservera dem? Vilka ruiner är bevarandevärda? Jag har med de föregående 40+ sidorna velat visa att även om något anses ogästvänligt och trasigt så finns det anledningar att låta dem fortsätta existera samtidigt som de kan få en användning till glädje för andra än de redan insatta. Detta arbete är bara ett förslag på vad som skulle kunna göras men jag hoppas att det väcker tankar och inspirerar människor till att se potential hos även den gråaste av arkitektur.

DEL VI: REFERENSER

REFERENSER

Andersson. M (2013) Industriparken i bergslagen - visionära gestaltningsförslag vid fyra gruvor. [elektronisk] Examensarbete. Uppsala: Sveriges lantbruksuniversitet. Tillgänglig: http://stud.epsilon.slu.se/6244/1/anders-son_m_131111.pdf [2015-04-28]

Hansson. LA & Lövegard. A (2013) Vaxholmslinjen. Nyköping, LAH Bunkertours.

Högberg.L & Ohlsson.JE (2006) Militär utflykt! Skurup, Fort & bunker.

Stockholms läns museum. Fredriksborg [elektronisk] Tillgänglig: <http://www.stockholmslansmuseum.se/faktabanken/kulturmiljoer-i-kommunerna/visa/0120030016/> [2015-04-28]

Strömberg. P (2009) Kalla krigets försvarsanläggningar kulturarv, turistmål och upplevelserum. Exemplen Aspö och Hemsö [elektronisk] Kristiansand: Handelshøyskolen BI. Tillgänglig: http://www.academia.edu/4527477/Kalla_krigets_f%C3%B6rsvarsanl%C3%A4ggningar_kulturarv_turistm%C3%A5l_och_upplevelserum [2015-04-28]

Svenska industriminneföreningen. Om Föreningen [elektronisk] Tillgänglig: <http://www.sim.se/om-foreningen> [2015-04-26]

WWF. Öväntade fynd av fladdermöss på Värmdö [elektronisk] Tillgänglig: <http://www.wwf.se/vrt-arbete/skog/lnkar/1413601-ovntade-fynd-av-fladdermss-p-vrmd> [2015-05-28]